

Med Fokus på TryckeriTeatern

Från tryckerilokal till kulturscen

Malin Åhman

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Kulturproducentenskap
Identifikationsnummer:	7584
Författare:	Malin Åhman
Arbetets namn:	Med Fokus på TryckeriTeatern
Handledare (Arcada):	Maria Bäck
Uppdragsgivare:	Västnyländska Ungdomsringen rf
Sammandrag: Hösten 2022 flyttar TryckeriTeatern i Karis in i nya utrymmen när kulturhuset Fokus står färdigbyggt. Teatern grundades för 27 år sedan, den 6 november 1995, när den nystartade teaterlinjen vid Västra Nylands folkhögskola och upprätthållaren av Raseborgs Sommarteater, Västnyländska Ungdomsringen, letade efter ett verksamhetsutrymme. Det tomma tryckeriet visade sig passa som hand i handsken, och de två aktörerna inledde ett samarbete som skulle ta utrymmet från tryckerihall till västnyländsk kulturscen. Dagtid fungerade utrymmet för undervisning, och kvällstid och helger hyrdes utrymmet ut för gästspel och konserter. När verksamheten flyttar kommer tryckerihuset att rivas, och därför uppstod ett behov av att dokumentera teaterns historia fram till dags dato. En historia av både med- och motgångar, lyckade satsningar och bortglömda projekt. Detta är ett etnografiskt arbete, som använder sig av semistrukturerade intervjuer samt arkivmaterial för att bygga upp basen för arbetet. Totalt har nio personer intervjuats, från såväl Västnyländska Ungdomsringen som Västra Nylands folkhögskola. Personerna representerar nyckelpersoner under teaterns 27 år av verksamhet, som alla varit med och utvecklat teatern till det den är idag. Historiken illustreras även av diverse citat från en del av dessa personer. På grund av den stora mängden människor som varit involverade, avgränsades intervjuernas antal. I övrigt blir det en naturlig avgränsning av arbetet eftersom det fokuserar endast på TryckeriTeatern och inte övriga delar av de två aktörernas verksamhet. Som biprodukt av historiken finns även sammanställt en lista på vilka produktioner som gjorts på TryckeriTeatern, av bland annat teater- och danslinjen vid VNF, dansskolan Hurja Piruetti och Västnyländska Ungdomsringen ensam eller i samarbete med andra.	
Nyckelord:	Historik, TryckeriTeatern, Västnyländska Ungdomsringen, Västra Nylands folkhögskola, teater, tryckeri, Karis
Sidantal:	43
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	18.6.2022

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Cultural Management
Identification number:	7584
Author:	Malin Åhman
Title:	Med Fokus på TryckeriTeatern
Supervisor (Arcada):	Maria Bäck
Commissioned by:	Västnyländska Ungdomsringen rf
Abstract: In the fall of 2022, TryckeriTeatern in Karjaa will move into their brand-new space when the cultural center Fokus opens its doors. TryckeriTeatern was founded 27 years ago on November 6th 1995. The newly launched theatre programme at Västra Nylands folkhögskola was looking for a space to house said programme. At the same time, Västnyländska Ungdomsringen was looking for a space to hold rehearsals for their summer theatre productions. The empty printing hall would prove to be an excellent option, and the two contributors initiated a long-term cooperation that saw the empty space turn into a performance space worthy of the name. During daytime TryckeriTeatern served as education space for the theatre programme, and during evenings and weekends it was rented out to various guest performances and concerts. As the operation now moves out, the building itself will be torn down, and therefore a need to document the course of events arose. The thesis is ethnographical in nature and is based on semi-structured interviews and archival material. All in all, nine people were interviewed, from Västnyländska Ungdomsringen and Västra Nylands folkhögskola alike. These people represent key figures in the 27 years of TryckeriTeaterns existence and have all played a part in developing its profile. The history is also illustrated by quotes from some of the interviewees. Due to the large number of possible interviewees, the people chosen were limited to the ones deemed able to provide the longest perspectives. The subject itself is otherwise defined enough since it only focuses on TryckeriTeatern and not other parts of the two main upholders activities. As a by-product of the thesis, a list of productions made at TryckeriTeatern was compiled. That list includes the productions made by both the theatre programme and the dance programme at VNF, the local dance school Hurja Piruetti and Västnyländska Ungdomsringens own productions.	
Keywords:	History, TryckeriTeatern, Västnyländska Ungdomsringen, Västra Nylands folkhögskola, theatre, printing house, Karjaa
Number of pages:	43
Language:	swedish
Date of acceptance:	18.6.2022

INNEHÅLL

1	Inledning.....	6
2	Bakgrund.....	7
3	Utförande.....	8
3.1	Den egna processen	8
3.2	Avgränsningar	9
3.3	Forskningsetik	10
4	Definitioner och persongalleri.....	11
4.1	Definitioner	11
4.2	Persongalleri	12
5	TryckeriTeaterns historia	14
5.1	En teaters uppgång, på grund av ett "fall"	15
5.2	Utdragen renoveringsrumba	20
5.3	Ny huvudlärare på teaterlinjen	23
5.4	Ägarförhållanden i förändring	26
5.5	Firande av det första decenniet.....	28
5.6	Diskussion om organisation	29
5.7	Förändringens vindar blåser igen	34
5.8	Teaterns andra decennium firas	37
5.9	Nya utrymmen, nya möjligheter	38
6	Reflektion	42
	Källor.....	44
	Bilagor.....	46

FÖRORD

Den första teaterupplevelse jag hade i Nyland skedde inte på någon av de ”stora” teatrarna i Helsingfors, den skedde på en förhållandevis liten amatörteater i Karis som heter TryckeriTeatern. Då, hösten 2014, hade jag just tagit studentexamen, och såg absolut ingen skillnad mellan ”Tryckis” och institutionsteatrarna jag mestadels bara kände till namn. Efter mellanåret i Karis, med flera besök på TryckeriTeatern, tog det några år innan jag kom tillbaka igen. Nu såg jag den med lite andra ögon, kanske mera för vad den var. Men det fanns definitivt ännu något speciellt där.

Under de senaste tre åren har jag nu varit mer eller mindre involverad i den verksamhet som är TryckeriTeatern idag, men också hört historierna från teaterns 25 år av uppbyggnad och utmaningar. Jag har ställt frågor, velat förstå samband och flera gånger suttit ensam i teaterns läktare med endast mina tankar som sällskap. TryckeriTeatern är förvisso en liten teater, men jag upplever att den har ett stort hjärta och jag tror att det är det som sist och slutligen fått mig att stanna kvar!

Skrivprocessen har varit svårare än jag någonsin hade kunnat förutse. Att kombinera den med allt det övriga i livet, även fast jag skrivit om samma ställe som jag jobbar på. Eller kanske just precis därför? Och jag tror inte att jag skulle ha klarat det utan min handledare. Maria, jag vet inte riktigt hur, men på något sätt så gick det nog. Och det gick precis som du sa, både uppåt och neråt, framåt, bakåt och ibland inte alls. Då hängde du med i svängarna, fick mig på rätt köl, hejade på, gav goda råd och knuffade igång mig igen. Tack, du har varit guld värd!

Stort tack även till er som ställde upp på en intervju, för det förtroende ni gav mig. Och tack till de som hjälpt mig hitta material, korrekturläst eller bara allmänt hejat på.

Till sist, tack till Robban Sederholm. För att du, medvetet eller omedvetet, såg till att jag hölls kvar på en liten amatörteater i Karis. Den blev en större del av mitt liv än jag kunnat tro, snabbare än jag förstod det själv!

1 INLEDNING

TryckeriTeatern är ett kulturhus i Karis, Raseborg, som grundades år 1995 som ett samarbetsprojekt mellan Västnyländska Ungdomsringen VNUR och Västra Nylands folkhögskola VNF. Teatern har med åren utvecklats till ett levande hus, med mellan 50 och 70 öppna föreställningar per år. En del utgörs av folkhögskolans elevproduktioner som kompletteras med VNUR:s egna produktioner, den lokala dansskolans shower, samt olika gästande föreställningar och konserter. Samtidigt fungerar teatern dagtid som undervisningsutrymme för teaterlinjen vid VNF, och används även som primärt övningsutrymme för Raseborgs Sommarteater.

Utrymmet har renoverats i flera omgångar, men inget av det senare arbetet skulle ha varit möjligt utan de lokala frivilliginsatser som iordningställde en teatersalong i den näst intill tomma tryckerihallen under teaterns tidiga år. Byggnaden har även bytt ägare några gånger, och sett såväl framgångar som motgångar för alla involverade parter.

Hösten 2022 flyttar verksamheten in i nya lokaler, tillsammans med stadens bibliotek och musikinstitut, i det nybyggda kulturhuset Fokus. Namnet TryckeriTeatern blir då benämningen för den större av salarna i huset, vars uthyrning fortsättningsvis administreras av Västnyländska Ungdomsringen. Den mindre, akustiska, salen får namnet Fenixsalen.

2 BAKGRUND

Senhösten 2020 ställdes frågan ”Finns TryckeriTeaterns historia nedskriven någonstans?” Svaret blev att allt som finns är det som finns nedtecknat i upprätthållarföreningen Västnyländska Ungdomsringens 100 års historik från 2017. I den nästan 300 sidor långa historiken nämns TryckeriTeatern första gången på sidan 213, eftersom den grundades först 88 år in i föreningens existens. Men Ungdomsringen upprätthåller även Raseborgs Sommartheater, och har haft andra projekt längs med åren, så allt gällande TryckeriTeatern är relativt kortfattat och utspritt på de drygt 80 sista sidorna. Där och då föddes idén att ta reda på mera om teaterns historia, och sammanställa det på ett och samma ställe. Skriva en historik med fokus specifikt på TryckeriTeatern.

Vid det laget var det redan officiellt att Fastighetsstiftelsen för Svenska Kulturfonden och Raseborgs Stad skulle inleda ett samarbete kring byggandet av det nya kulturhuset i Karis. Dit skulle TryckeriTeatern som helhet flytta, när allt var klart. I och med flytten skulle sedan det hus, som fungerat som teaterlokal i över 25 år, antagligen rivas. Slutet på en epok, och början på en ny. Ett utmärkt tillfälle att ta ett steg tillbaka och reflektera över den tid som varit.

3 UTFÖRANDE

I det här kapitlet förklaras hur arbetet med materialinsamlingen gick till, för att kunna skriva den historik som utgör merparten av detta arbete. Arbetets natur är etnografisk, eftersom skribenten i detta fall inte står utanför den organisation som studeras. I en etnografisk process är det vanligt att forskaren strävar till att bli en del av det som studeras, för att få en omfattande uppfattning om saken. Naturalism, att studera saker i sin naturliga form, är alltså ett viktigt element, och information samlas in genom observationer och intervjuer. (Ritzén et al., 2016)

Intervjuer inom etnografisk forskning används för att samla in kvalitativa data, och det centrala fokuset blir att få beskrivningar av händelser nedtecknade och analyserade. Vanligast är att göra semistrukturerade intervjuer, alltså utgå från en lista med på förhand uttänkta frågor men låta respondentens svar inspirera till följdfrågor och fördjupningar av olika teman. Eftersom arbetet inte går att göra mekaniskt, varken i intervju-skedet eller den efterföljande analysen, blir det oftast i mindre skala. Färre personer engageras som respondenter, och man väljer att gå mera på djupet. Samtidigt blir avgränsningen extra viktig.

3.1 Den egna processen

Sist och slutligen intervjuades nio personer. Först och främst de tre personer från Västnyländska Ungdomsringens sida som var aktivast i grundandet av Tryckeriteatern – dåvarande ordförande Holger Wickström, tidigare verksamhetsledare Jan Lindroos och föreningens tekniskt ansvariga och mångåriga stöttepelare Robban Sederholm. Och eftersom teaterns historia inte involverar endast Västnyländska Ungdomsringen, utan är tätt sammankopplad även med teaterlinjen vid Västra Nylands folkhögskola, intervjuades de fyra personer som varit huvudlärare för linjen – Miki Pöysti; som även han var med och byggde upp teatern från start, och sen de övriga huvudlärarna i ordningsföljd; Julian Garner, Åsa Salvesen och Wasker Lindblom. För ytterligare perspektiv valde jag också att intervju två personer som varit styrelseaktiva i många av de år som teatern verkat – Dan Idman och Heidi Jousmaa. Den senare av dem sitter i skrivande stund fortfarande med i styrelsen.

Intervjuerna gjordes som semistrukturerade intervjuer. Den inledande frågan var identisk för alla, och utgående ifrån den styrdes samtalet sedan till de delar av teaterns historia som just den personen upplevt och kunde erbjuda insikter i. Tidsperioderna och delområdena de olika personerna representerade hade tagits i beaktande, och några av frågorna var därför på förhand anpassade i enlighet med det. Men för att lämna möjligheten öppen för ny information att komma fram inkluderades även frågor om aspekter som den intervjuade inte haft så stora beröringspunkter med. Intervjuerna bandades, och transkriberades i efterhand, för att möjliggöra en ledigare diskussion.

Detta intervjumaterial har sedan kombinerats med den information som Västnyländska Ungdomsringens 100 års historik presenterade. För ytterligare hjälp med att pussla ihop tidslinjen har dokument och filer som hittats i föreningens arkiv och urklippswerk använts – till exempel evenemangslistor, besökarstatistik, verksamhetsberättelser, och diverse PM och annan korrespondens som funnits sparad. Folkhögskolans urklippswerk har även hjälpt i processen, och i vissa fall har tidningsartiklar kunnat underlätta i dateringen av olika händelser.

3.2 Avgränsningar

Eftersom antalet personer som kunde ha intervjuats för detta arbete var många fler än de som valdes ut, gjordes tidigt ganska omfattande avgränsningar. De personer som hade haft en stor roll i teaterns historia, både som teaterscen och utbildningsutrymme, valdes ut, och valet föll på de som hade de längsta perspektiven att erbjuda. Avgränsningen blev även naturlig, i och med att det var endast TryckeriTeaterns historia som behandlades. Men under intervjuernas gång kunde man tydligt märka hur stor del Raseborgs Sommartheater ändå spelade i TryckeriTeaterns historia, i alla fall från Västnyländska Ungdomsringens sida. Även 100 års historiken ekar samma sak, att den sida av TryckeriTeatern som inte är knuten till utbildningsverksamhet har haft varierande mängd aktivitet beroende på de ekonomiska förutsättningarna och tidsresurserna som funnits kvar efter sommarteatern.

3.3 Forskningsetik

Detta arbete undersöker mänsklig verksamhet, och därför finns en skyldighet att följa de etiska principerna för humanforskning som gäller i Finland. Principerna går utöver de allmänna etiska principerna som gäller respekt för människovärdet och självbestämmanderätten, respekt för det materiella och immateriella kulturarvet samt naturens mångfald, och ett riskfritt deltagande. (Forskningsetiska delegationen, 2019)

Deltagandet i intervjuerna har varit frivilligt, och de som intervjuats har hela tiden haft möjlighet att avbryta intervjun. Eftersom citat från transkriberingarna är en del av arbetet, har respondenterna haft en möjlighet att bestämma om de godkänner användningen av sagda citat eller ej. I slutskedet skickades grundtexten ut till alla nio respondenter, med deras egna citat bifogade. De fick läsa igenom och samtidigt ta ställning till citaten. På begäran plockades några citat bort, och de enda som någonsin sett sagda citat är därmed respondenten själv, skribenten och arbetets handledare.

4 DEFINITIONER OCH PERSONGALLERI

4.1 Definitioner

Tryckis – smeknamn på TryckeriTeatern som används i stor utsträckning i både tal och skrift. Västra Nylands folkhögskolas teaterlinjes klassproduktioner går t.ex. under namnet ”Tryckisafton”.

VNUR – Förkortningen av Västnyländska Ungdomsringen rf, som är den förening som driver såväl TryckeriTeatern som Raseborgs Sommar-teater. Föreningen grundades 1917 och fungerar som regional samlings-, service- och intresseorganisation för svenskspråkiga ungdoms-, hembygds- och kulturorganisationer i Västnyland. VNUR, med sina 38 medlemsföreningar, är Nylands Svenska Ungdomsförbunds (NSU) största medlemsförbund och en aktiv del i den finlandssvenska ungdomsföreningsrörelsen, med Finlands Svenska Ungdomsförbund (FSU) som takorganisation. I texten används begreppet ”Ungdomsringen” parallellt med förkortningen VNUR. I vardagligt tal finns också det ännu kortare ”Ringens”, som används till största delen internt. (Västnyländska Ungdomsringen, 2022)

VNF – Förkortning för Västra Nylands folkhögskola, som var med om att starta TryckeriTeatern via det samarbetsprojekt som drogs igång 1995. Skolans teaterlinje har under lektionstid använt teatern som undervisningsutrymme i många år, och såväl teaterlinjen som skolans danslinje visar under året upp sina klass- och slutproduktioner på TryckeriTeatern. Numera har teater- och danslinjen slagits ihop under paraplybegreppet Perform (Västra Nylands folkhögskola, 2022)

SKUI – Förkortning för Stiftelsen för kultur- och utbildningsinvesteringar, som är en stiftelse som ägs av Svenska Kulturfonden. Stiftelsens mål är att ”främja utbildning och kultur på svenska i Finland genom kulturpolitiska fastighetsinvesteringar”. Står som ägare till tryckerifastigheten som TryckeriTeatern huserar i, och kommer via Stiftelsen Fokus i västra Nyland att samäga kulturhuset Fokus tillsammans med Raseborgs stad. Ändrade hösten 2021 namn till Fastighetsstiftelsen för Svenska Kulturfonden. (Fastighetsstiftelsen för Svenska Kulturfonden, 2022)

4.2 Persongalleri

Julian Garner – Teaterlinjens andra huvudlärare, Pöystis efterträdare. Satte bland annat upp pjäserna *Barnens Kungarike* och *Var Världen Vänder*, samt producerade megadockshowen *Maximus Manicus vs. KaRaK* i Strandparken vid Pumpviken.

Dan Idman – Långvarig ordförande i Västnyländska Ungdomsringen, satt på posten 2004-2012.

Johan Johansson – Fastighetschef på Stiftelsen för kultur- och utbildningsinvesteringar (SKUI) från 2015, fram till att Joel Johansson tog över jobbet 2021.

Katja Kögäs – Dansskolan Hurja Piruettis rektor, som själv studerade på danslinjen på VNF samma år som TryckeriTeatern grundades. Samma år startade hon sin första dansgrupp i Karis finska lågstadium – Kiilan koulu, som med tiden växt till en dansskola med många hundra elever på flera olika verksamhetsorter.

Tom ”Wasker” Lindblom – Teaterlinjens fjärde huvudlärare, Salvesens efterträdare. Satte bland annat upp pjäser som *Woyzeck*, *Peer Gynt* och *Sju bröder*.

Jan Lindroos – Västnyländska Ungdomsringens verksamhetsledare, i praktiken från 1994 fram till 2012. Producerade en del evenemang på TryckeriTeatern, både i Ungdomsringens egen regi och i samproduktion med andra aktörer som VNF eller Karis IK. Skötte bl.a. marknadsföring och biljettförsäljning, samtidigt som han fungerade som både Raseborgs Sommarteaters och TryckeriTeaterns konstnärliga ledare.

Kaj-Erik Nordström – Rektorn vid Västra Nylands folkhögskola under de tider som TryckeriTeatern grundades.

Erik ”Miki” Pöysti – Teaterlinjen vid Västra Nylands folkhögskolas första huvudlärare. Var med om grundandet av TryckeriTeatern, och satte upp den första produktionen *Maratondansen*. Byggede upp teaterlinjen under de efterföljande åren, och regisserade bland annat *Djurfarmen* och *Blodsbröder* som huvudproduktioner.

Kerstin Romberg – Rektor vid Västra Nylands folkhögskola, Nordströms efterträdare.

Åsa Salvesen – Teaterlinjens tredje huvudlärare, Garners efterträdare. Satte bland annat upp pjäser som *Romeo och Julia*, *Ett drömspel* och *Mor Courage*. Gjorde en minnesvärd produktion av *Kalevala* i Gamla Smedjan i Billnäs.

Robert ”Robban” Sederholm – Västnyländska Ungdomsringens ”tekniska guru” och stöttepelare i många avseenden. Var med när TryckeriTeatern grundades, och har figurerat i olika funktioner under alla de år som den existerat. Framför allt i tekniksammanhang, men har även hunnit fungera som koordinator för teatern 2013-2016. Ägde fastigheten via sitt företag Robban Enterprises 2004-2009.

Krister Ståhlberg – Svenska Kulturfondens direktör från fondens organisationsreform 2002 tills 2010, när Berndt Arell tog över. Arell efterträddes av Leif Jakobsson 2012, som i sin tur efterträddes av Sören Lillkung 2018.

Holger Wickström – Västnyländska Ungdomsringens hedersordförande, som funderade som styrelsens ordförande 1984-2003. Var med och grundade TryckeriTeatern, och har under åren efter sin avgång som ordförande fortsatt att stöda verksamheten på alla sätt han kan.

5 TRYCKERITEATERNS HISTORIA

TryckeriTeaterns invigning skedde i samband med det årets Svenska Dagen-fest den 6 november 1995. Bara ungefär ett halvår tidigare hade utrymmena inhyst både solarium och gym, som flyttade ut våren 1995. Och några år innan det, 1992, hade de ännu använts i sin ursprungliga funktion som tryckeri, innan Ekenäs Tryckeri Ab lade ner den delen av sin verksamhet. Huset byggdes nämligen 1978 för att fungera som civiltryckeri, med tryckprodukter som till exempel tidskrifter, blanketter, broschyrer, visitkort och böcker. När tryckeriverksamheten tog slut, 14 år senare, fanns det ännu inga tankar på att inrätta en teater i den tomma industribyggnaden några kvarter från järnvägsstationen i Karis. Men drömmarna om ett kulturhus hade funnits redan länge.

Ända sedan 1970-talet hade olika utrymmen och modeller diskuterats. Bland annat Karis FBK:s hus "Brankis" tyckte man att kunde byggas ut, för att ge möjligheter till större arrangemang. Även den lokala biografen Bio Pallas och flera av salarna i stadens skolor hade i olika omgångar varit föremål för idéer och planer, som kommit från såväl förtroendevalda som föreningsaktiva i Karis. De mest långtgående planerna gick under arbetsnamnet Forum Billnäs, och bestod av planer på att bygga om den före detta grepfabriken i Billnäs bruk till teater- och konserthus. Arkitektstuderande Mikko Soininvaara vid Tekniska Högskolan, som numera hör till Aalto-universitetet, gjorde för sitt magisterarbete upp ritningar över hur fabrikslokalerna kunde byggas om till kulturhus. Hans arbete blev klart våren 1996, vid det laget som TryckeriTeatern redan tagit sina första staplande steg. Delvis av den orsaken, men även på grund av att Karis stad och Pojo kommun inte hade möjlighet att bistå projektet finansiellt, föll det efter ett tag i glömska.

En del av den drivande kraften bakom Forum Billnäs var nämligen Västnyländska Ungdomsringen, som tillsammans med Västra Nylands folkhögskola grundade just TryckeriTeatern hösten 1995. Ungdomsringen hade länge hållit på med sommartheater ute vid Raseborgs Slott i Snappertuna, och var även med i kulturanordnandet på andra håll i trakten. Efter flera år av stora sommartheaterproduktioner, med många amatörskådespelare involverade, var man nu intresserad av att hitta ett stadigvarande utrymme som var tillräckligt stort för att använda som repetitionslokal under de kallare

månaderna på vårvintern. Våren 1995 fick man upp ögonen för tryckeribyggnaden och började utreda möjligheterna för att hyra in sig i byggnaden, men inga större beslut togs ännu. Och så sent som på sensommaren 1995 hade VNUR:s styrelse ännu diskussioner om att sätta upp en ungdomsmusikal i Billnäs på prov.

Vi ville liksom utveckla och expandera. Drömmen om en egen teater, den har funnits länge. En egen året om-teater alltså.

Holger Wickström om drömmarna i början av 1990-talet

Folkhögskolan, å andra sidan, hade våren 1995 beslutit sig för att starta upp en ny linje till hösten, som skulle fokusera på teater. Som huvudlärare för linjen anställdes ganska omgående Erik ”Miki” Pöysti. Han hade egentligen kontaktat skolan för att informera dem om vilket dyrt kalas en sådan utbildning skulle bli, men fick istället sin nyfikenhet väckt av den dåvarande rektorn Kaj-Erik Nordström och tackade ja till jobbet. Med 11 elever bekräftade till hösten kunde linjen dra i gång, och Pöysti letade undervisningsutrymme in i det sista. I brist på annat fick det bli Karis brandkårshus, som råkar vara beläget i princip tvärs över gatan från ett visst tryckeri.

Jag vet inte exakt hur VNF hade fått idén, men jag läser i Västis våren 1995 att de planerar en teaterlinje till hösten. Jag visste ingenting om VNF, men jag visste mycket om teaterutbildning. Jag hade undervisat både på Teaterhögskolan i Helsingfors och NäTy i Tammerfors, och på högskolenivå sysslat med det. Och hade den devisen att ”Vet ni att man anser att utbilda skådespelare är det näst dyraste i världen, efter stridspiloter?” Det ringde jag till Kaj-Erik Nordström och sa. Och jag tänkte ”Helvete, är ni helt knäppa? Det där kommer aldrig att funka. Det kostar så satan”. Men så säger Nordström i telefon att ”Jaha, du menar det här. Hördu, skulle du kunna komma hit och prata med mig?” Så jag körde till Karis för att berätta det. Jag visste ingenting om Pumpviken, ingenting om VNF. Men jag blir bjuden på kaffe och bulle med rektorn och vice rektor Bjarne Bäck. Och väl där så började jag lyssna på dem, och tänkte ”Sjutton, här finns ju potential! Om alla wannabe konstintresserade ungdomar i Svenskfinland samlas i Karis, så kunde man i den soppan kanske...” Där började jag bli nyfiken, och så frågade han om jag skulle vilja ha jobbet. Så jag sa ja.

Miki Pöysti om hur det kom sig att han blev anställd som teaterlinjens första huvudlärare

5.1 En teaters uppgång, på grund av ett ”fall”

Föreningen och folkhögskolan hade en del kontaktytor sedan tidigare. Till exempel ordnade VNF på den tiden Nordiska Gitarrfestivalen under sommaren, och en del föreningsaktiva i Ungdomsringen var med och bistod i de praktiska arrangemangen av

festivalen. På slutet hade man även försökt utreda om projektet Forum Billnäs kunde ha betjänat folkhögskolans teaterlinje, men även de utredningarna lades på is när teaterlinjen flyttade in i sitt sedermera permanenta undervisningsutrymme – TryckeriTeatern. VNF:s flytt föranleddes dock av en lite mera dramatisk händelse än någon kunde ha tänkt sig, eftersom det var en olycka bland eleverna som blev katalysator. Under en lektion skadade han sig på det slitna trägolvet i Brankis övre våning, och Pöysti fick lov att inse att undervisningen inte kunde fortsätta där. I alla fall inte om han fortsättningsvis ville erbjuda även fysisk teater som en del av utbildningen. Pöysti kom i diskussion med Ungdomsringens dåvarande ordförande Holger Wickström om sitt dilemma, och man insåg att de båda organisationerna letade efter lite liknande utrymmen. Och där stod ju en tom tryckerihall ledig i Karis centrum, nästan som på beställning. Wickström ordnade, via muntlig överenskommelse med tryckeriets direktör, snabbt en möjlighet för teaterlinjen att flytta över gatan, och ungefär samtidigt ingick VNUR det inledande hyreskontraktet med Ekenäs Tryckeri Ab. Kontraktet sträckte sig mellan den 1 november 1995 och den 10 juni 1996, som snabbt förlängdes till 30 augusti 1996, men teatereleverna huserade i praktiken i tryckeribyggnaden redan från början av oktober 1995. Även ett samarbetsavtal mellan Ungdomsringen och folkhögskolan skrevs under.

Jag var inte med i diskussionerna helt från början, utan jag blev sedan serverad det här. Och jag tyckte att det lät som en bra idé. Att om folkhögskolan kommer med och svarar för hälften, så vågar vi hyra det här. Då kom den där tanken om att vi skulle göra gemensamma produktioner med teaterlinjen, som skulle bekosta den här hyran. Vi räknade ut att hyran inte är så himmelens hög, för det fanns ingen annan som ville hyra det. Så vi räknade med att få ihop tillräckligt för att klara hyrorna. Och kostnaderna för att sätta upp en produktion var inte jättestora. Så det fanns ju alla möjligheter, tyckte vi. Plus att vi också tyckte att det skulle vara ganska roligt att göra något också någon annan gång än på sommaren.

Jan Lindroos om resonemangen kring TryckeriTeaterns grundande

Idén med TryckeriTeatern byggdes upp kring att VNF ägde ljusutrustningen, och Ungdomsringen tillhandahöll ljudutrustningen. Som de ändå behövde för sommarteatern. ”Om VNF inte är nöjd blir det mörkt, om VNUR inte är nöjd blir det tyst.” Det var en balansgång, där båda måste hållas nöjda.

Miki Pöysti om samarbetsprojektet TryckeriTeatern

Sen var det väldigt snabba ryck för att få utrymmet brukbart. Mellanväggar från gymmets och solariets tid revs innan invigningen, men tryckpressarna gick inte riktigt

lika snabbt att bli av med. Så i början samsades eleverna, och även invigningspubliken, med tryckpressarna i den stora tryckerihallen. När man väl fått ut dem byggdes en läktare upp av lastpallar och rör från den gamla läktare som använts på Raseborgs Sommartheater fram till och med 1988. Och ungefär två veckor efter invigning hölls det första publika evenemanget på ”Tryckis”, som teatern skulle komma att kallas. Det var en lyrikafton med Birgitta Ulfsson, som var ute på turné just då. Innan årets slut fick teatern även besök av en finsk grupp med gästspelet *Peti*, och i mitten av januari gästspelade Beväringsteatern från Dragsvik med sin föreställning *Woyzeck*. Under hela slutet av 1995 och vårvintern 1996 jobbades det stenhårt för att ha teatern redo tills den första samproduktionen, *Maratondansen*, skulle ha premiär. Investeringar i ljus teknik gjordes av VNF, och VNUR kunde tack vare understöd från Karis stad se till att ljudsidan fungerade. Och den 14 februari 1996 var det premiär. Från VNF deltog teaterlinjen och danslinjen, med en del hjälp från konstlinjerna med dekoren. VNUR bistod med marknadsföring och en del anläggnings- och scenteknik, och musikstuderande från Lärkkulla bildade orkestern. Produktionen blev en succé som sågs av nästan 2000 åskådare.

Jag satt på en hög med skivor, och hade ett bord med det nya fina mixerbordet framför mig. Och bakom mig fanns det en hög med sådana här tyg... Någon typ av maskeringsnät som vi hade samlat ihop lite härifrån och därifrån, för att försöka balka av och hjälpa akustiken. Och det var en himla tur att de var där, för i något skede under föreställningen så skuffade jag stolen bakåt. Och den var ju bara 1,20 den där skivhögen. Så stolsbenen for över kanten och dit for jag i den där högen med maskeringsnäten. Jag kravlade mig upp sen ganska snabbt, och fortsättningsvis babblade hon där på scenen så...

Robban Sederholm om ett minne från det första evenemanget med Birgitta Ulfsson på Tryckeriteatern

Läktaren, vars stomme finns kvar där ännu i denna dag, byggdes av rör. Den har bara byggts om sen dess. Om man tittar under den, så är den gjord av gamla rör från Raseborgs sommartheater. Och de höll man på att kapa medan vi repeterade. När vi höll på med en känslig scen så *imiterar ljudet av en vinkelslip* Det var ju ett helvetes liv. ”Aj, stör jag?” ”Nä, bygg på du. Vi måste ha läktaren färdig i tid”

Miki Pöysti om den intensiva tiden innan VNF:s första huvudproduktion Maratondansen

Efter detta avslutades teaterlinjens första undervisningsår med några mindre produktioner, och såväl Ungdomsringen som folkhögskolan ville fortsätta samarbetet. Avtalen förlängdes med tre år, och Miki Pöysti fortsatte arbetet med att bygga upp

teaterlinjen. Konceptet med ”Tryckisaftnar”, programkvällar med varierande program från studerande på VNF (och inledningsvis även Lärkkulla), var Pöystis idé. I början kallades de Club Tryckis, men fick efter bara något år sitt permanenta namn. Den första Tryckisaftonen ordnades i oktober 1998, och evenemanget återkom därefter med jämna mellanrum. Pöysti byggde också upp ett utbud av kortkurser för teaterlinjens studerande, som gav dem insikter i många olika aspekter av teaterhantverket. Året delade han in i flera olika produktionscykler, och gruppen repeterade emellanåt flera olika produktioner parallellt i mindre grupper. TryckeriTeatern fungerade som både undervisningssal och publikutrymme, men i vissa fall gjordes även små turnéer. Det mesta i VNF:s egen regi, men huvudproduktionen under vårarna samproducerades tillsammans med Ungdomsringen och Lärkkulla. Då fokuserade alla studerande på samma produktion. Våren 1997 sattes *Djurfarmen* upp, 1998 var det *Tiggaroperan* och 1999 gjordes *Blodsbröder*. Läsåret 1999-2000 fungerade en av hans timlärare, Chris af Enehielm, som vikarierande huvudlärare, när produktionen *Vårens Uppvaknande* sattes upp. Året efter var Pöysti tillbaka igen, och regisserade *Mästaren och Margarita* våren 2001, innan han lämnade över ansvaret för utbildningen till en annan av sina timlärare, Julian Garner.

Ett minne är lite komiskt faktiskt. I ett gräl... Det är helt underbart, det är teaterns kraft. Det hade med Tiggaroperan att göra. Det var en elev som blev så förbannad på sina kurskamrater ”Nej, fan heller, jag står inte ut med er mer, så jag sticker. Jag sticker.” Vi hade föreställning den kvällen, 150 människor på väg eller något liknande. Och hon beslutar att ”Vittu heller, satans as, ni är så pissiga att jag... Jag orkar inte, jag sticker.” Så stack hon näsan i vädret och gick ut genom dörren. Klockan var sex, och det var showtime klockan sju. Och hon gick till tåget, för att åka bort. Hon hade en avgörande roll, hela föreställningen började med henne. Så sen var det bara att sitta där och vänta. Och hon hann uppför rampen, dit till bron. Så vände hon sig om och så såg hon Tryckis. Och då förstod hon vad som händer om hon tar tåget till Hesa. Sen var det bara att gå tillbaka *skratt*. Så pissig är teatern. Du får inte ens ta ut din värsta ilska, utan... Men liksom, teaterns kraft i det där, att det är inte en fråga om du har lust eller inte. Och det var ju den kraften de alla... Det var ju det som gjorde att teaterlinjen var så nöjd. Det att, det räknas det du gör.

Miki Pöysti minns en händelse från sina år som teaterlinjens huvudlärare

Dessa år gjordes inte endast elevproduktioner, TryckeriTeatern stod också värd för många olika gästspel och konserter. Återkommande var Svenska Teatern, Åbo Svenska Teater och svenska Teater Sagohuset, med enstaka besök av Unga Teatern, Teatteri TOTEM Teatern, Teater Viirus och svenska Teater Avalon. Även gästspel från till exempel Danmark, Tjeckien och av andra svenska teatergrupper, och den lokala kören

Karimbi ordnade flertalet konserter i teaterns lokaler. Därtill ordnade VNF steppkurser flera somrar, med slutuppvisningar på teatern, och Lärkkulla hyrde in sig för musikelevernas shower. För att nämna en del. Teaterlinjens läsår och teaterns spelår avslutades med evenemanget Tryckers Festival, där de förevisade en del av det som producerats under det gångna året. Det som ytterligare fyllde ut evenemangsutbudet var de produktioner som använde teatern som huvudsaklig föreställningslokal. Raseborgs Teatersällskap grundades i mitten av 1996, och satte upp flera produktioner under de första åren. Den lokala idrottsföreningen Karis IK spelade två av sina Karisrevyer på TryckeriTeatern under slutet av 90-talet. Det blev också den lokala legenden Kurre Österbergs sista Karisrevyer i den fyrdubbla ”svit” av revyer som han skrev och regisserade för Karis IK. Under teaterns fem första verksamhetsår räknade man in över 30 000 besökare på runt 250 evenemang.

Det fanns ett enormt intresse. Jag menar, kulturutbudet i Karis innan detta... Någon gång i året hade ÅST kommit hit och spelat i högstadiets festsal, eller var det gymnasiets, jag kommer inte ihåg vilken mera. Och det var ungefär det. Kanske det fanns någon konsert, men det fanns ju inga utrymmen. Körerna hade ju förstås någonting, och nog hade det ordnats en del revyer också. Men inte på många år. Så när det plötsligt sen fanns ett utrymme... Och vi kunde ta in också. Nog kom det ju sådana som bjöd ut sig och ville komma på gästspel. Så om jag minns rätt så hade vi väl, var det 70 föreställningar det där första året. Och det höll ju sig sedan på den nivån. Så från om nivån hade varit noll, så var det ju en enorm skillnad.

Jan Lindroos om den omedelbara inverkan TryckeriTeatern hade på kulturlivet i Karis

När det gäller TryckeriTeatern namnet så... Vi hade tänkt från början att vi skulle ha en namntävling. Men den kom av sig. Det fanns nog några namnförslag som dök upp men det var Jan Lindroos sen som sa att ”Nåmen, vi kallar det TryckeriTeatern. Åtminstone som arbetsnamn”. Och det blev så. Dessutom var det på det sättet så finurligt från början att det var TryckeriTeatern, tryckeri med stort T och sen är det stort T igen på teatern. Två t, TT. Men det har ju, liksom, försvunnit. Folk hinner inte reagera, utan dom skriver nog bara Tryckeriteatern med ett ord. Men det var ett ord, men med två stora T:n

Holger Wickström om hur namnet TryckeriTeatern kom till

För att ytterligare bredda profilen deltog man i ett samarbetsprojekt centrerat kring den danska skådespelerskan Ruth Berlau, som hade initierats 1999 av svenska Teater Sagohuset i Lund. Utöver Teater Sagohuset och TryckeriTeatern deltog Teatret ved Sorte Hest från Danmark och Theatre Aeroplino från Grekland. I alla fyra länderna involverades skolor på gymnasienivå, och så deltog ett fåtal enskilda samarbetspartners

som representerade tredje stadiet och den fria bildningen. Under projektets gång forskade man inom projektgruppen kring Berlau och byggde upp en föreställning utgående från materialet som man samlat ihop, med det uttalade målet att inspirera unga att intressera sig för historia och göra egna efterforskningar om någon nationellt historisk person. Samtidigt undersökte man hur teaterns arbetssätt kan användas i undervisning. Föreställningen *Balladen Ruth Berlau* och den tillhörande installationen *Vittnesbörd* turnerade sedan i de länder som deltagarna representerade, medan elevernas efterforskningar resulterade i olika typer av lokala produktioner och verk. För TryckeriTeaterns del betydde det att kollaget *Jag, min egen fånge*, som elever vid folkhögskolan satt ihop om Edith Södergran, fick sin premiär i februari 2001. Och att studerande vid Ekenäs, Karis-Billnäs och Virkby gymnasier kunde presentera sin gemensamma pjäs *Den Mörka Tunneln eller Tragedin på Villa Törnby* i början av mars 2001. Projektet ledde även till att boken *Karis 1918*, som handlade om inbördeskrigets inverkan på trakten, skapades av elever i Karis-Billnäs gymnasium. Boken fick senare Karis stads kulturpris. Under samma tider fanns också ett annat internationellt projekt i tankarna, mera centrerat kring länderna vid Östersjön. I det ingick en nyskriven musikteaterpjäs som hette *Förrädaren*, men bristande finansiering gjorde att projektet aldrig kom till skott.

5.2 Utdragen renoveringsrumba

Parallellt med det konstnärliga fortsatte jobbet med att få TryckeriTeaterns utrymmen godkända som permanent samlingslokal. I början gjordes ritningar och en beskrivning på nödvändiga åtgärder upp av byggmästare Guy Enberg, men verkligheten kom snabbt emot. De besked man inledningsvis fått från myndigheterna gällande nödvändiga åtgärder visade sig vara otillräckliga, och vissa löften om understöd infriades aldrig. I mars 1997 levde man ännu i tron att man uppfyllde alla krav och att myndigheterna skulle godkänna permanent samlingstillstånd i april 1997. Men så blev tyvärr inte fallet, och i takt med att man jobbade för att uppfylla kraven kom det både fler och strängare krav. Läktaren, som byggts upp av lastpallar, stålrör och spånskivor, sågs som en stor belastning vid en eventuell brand, och en nödutgång samt nödbelysning var ett absolut krav. Även en stor del av väggarnas ytmaterial behövde åtgärdas. Flera toaletter, samt duschar och en städskrubba skulle finnas, en invalidramp behövde byggas och

ventilationen måste uppgraderas. Dessutom behövde hela husets el planeras om, och alla gamla elledningar skulle ersättas med nya. Ytterligare så ville man öka publikkomforten, genom att byta ut de gamla träbänkarna från Raseborgs Sommar-teater som man använt sig av i brist på annat. Allt arbete gjordes i omgångar, mestadels med talkokrafter, och investeringarna blev av tack vare olika understöd och donationer. I så stor utsträckning som möjligt försökte man undvika att stänga ner den publika verksamheten i huset, men bland annat delar av hösten 1998 och hösten 2001 var teatern stängd på grund av just renoveringar.

Vi såg att detta var väl... Det var ett tegelhus och ett enormt tjockt betonggolv för att det skulle hålla tryckpressar, så vi kunde inte förstå hur det skulle kunna vara något som skulle sluka stora summor pengar. Vi trodde att det skulle vara väldigt lätt att fixa om det till ett kulturhus. Men också de besked som vi fick från byggnadsmyndigheterna var att ”Jo, det här går hur bra som helst.” Men sen när de började titta på sina bestämmelser, så visade det sig att det ju var helt annat. Dessutom var det då vi började anpassa oss till EU-tider. Och det betydde att speciellt elbestämmelserna skärptes.

Jan Lindroos om uppvaknandet till den bistra renoveringsverkligheten

Fram till oktober 1998 fixades tillräcklig mängd toaletter för både artister och publik, och den tilläggsdusch som krävdes. Tack vare flera donationer kunde läktaren fyllas med stolar av lite varierande slag, så att de gamla bänkarna från Raseborg kunde pensioneras. Stoldonationerna kom från L.M.Ericsson i Kyrkslätt, som höll på att renovera sitt auditorium, och den gamla biografen i Tenala som inte längre hade någon verksamhet. Uppdateringar som definitivt var viktiga, men samtidigt inte på långa vägar tillräckliga för att TryckeriTeatern skulle kunna godkännas. Under dessa tre år hade man förlitat sig på tillfälliga överenskommelser med myndigheterna, och gått igenom brandinspektioner med jämna mellanrum samt inför varje större produktion. Men renoveringstakten var inte tillräckligt snabb, och det ställdes krav på en grundligare planering för att teatern överhuvudtaget skulle få fortsätta existera. Så med Olof Lönngren som ansvarig arbetsledare och Elis Brandtberg som ansvarig byggmästare, lämnade man i slutet av 1998 in en plan över de fortsatta renoveringarna. Den godkändes och gav upphov till ett undantagslov under tiden renoveringar pågick. Men de regelbundna brandinspektionerna behövdes fortsättningsvis.

Det var ju nog lite jobbigt. För man började ju helt fel. Man borde ha börjat med att kolla myndigheternas krav, och sen skulle man ha haft en... Liksom en trappa att gå i. "Nu börjar vi med det här, och så går vi vidare" liksom. Tills vi får permanent lov. Men man byggde lite, och sen frågade man "Är det bra såhär?" "Nä, det ska vara lite annorlunda." Så rev vi lite igen, och byggde lite vidare. Så man kom nog alltid lite vidare, men man var tvungen att backa lite först

Robban Sederholm om kämpandet med att få tryckeriet godkänt som samlingslokal

I enlighet med den uppgjorda planen fortsatte man framåt, och redan i december 1998 såg man till att få nödutgången fixad. Alla spånskivor på läktaren och i andra utrymmen byttes ut till gipsskivor, för att minska på brandbelastningen, och läktaren granskades och förstärktes där det behövdes. Skivorna på läktaren täcktes sedan in med plastmatta för att uppfylla alla brandskyddskrav, och en städskrubb iordningställdes. Robert "Robban" Sederholm gjorde upp en detaljerad elplanering tillsammans med Elplanering Jan Björklund, och i samband med sin praktik inom studierna till elingenjör installerade Sederholm den nya elcentralen och ersatte alla husets elledningar. Centralen flyttades i samband med detta. Den gamla elcentralen från tryckeritiden hade funnits i källaren, den nya placerades bredvid scenen istället. Allt detta presenterades för myndigheterna under en granskning i februari 2000, då det konstaterades vad som ännu saknades för att det permanenta tillståndet skulle kunna utfärdas. Samtidigt beviljades ytterligare undantagslov fram till 31.8.2001. Efter mötet inlämnades en kompletteringsplan, som specificerade de kvarvarande åtgärderna och tidsramarna för dessa. Under den sista perioden på drygt ett och ett halvt år färdigställdes alla elarbeten som krävdes, ytterligare en dusch installerades, och ventilationssystemets kapacitet utökades med ytterligare en ventilationsmaskin. Stället där ventilationsmaskinerna var placerade byggdes samtidigt in, och man minskade bullret från ventilationen genom isolering. I planerna ingick också att lägga in akustikplattor ovanför scenen, ytterligare förbättra läktarkomforten samt skaffa en höj- och sänkbar gardin med maskineri som bakfond. Dessa planer blev i detta skede inte av, men en del av dem skulle senare komma att betas av. Eftersom de ändå inte var avgörande för att uppfylla myndigheternas krav, så kunde TryckeriTeatern äntligen, våren 2002, tilldelas permanent samlingstillstånd för 240 personer. Den utdragna processen, som delvis förlängts av att Finland just då var inne i en tid av anpassning till EU:s standarder, hade äntligen nått sitt slut.

När man överbelastade något så skulle man alltid till källaren, för det var där som elcentralen var. Men så konstaterade man att det behövdes en ny elcentral, och då rev vi bort alla kablar från källaren. Det var helt svart på Tryckis, det fanns ingenting. Ingen el. Sen fick vi den nya elcentralen dit. Och jag kommer ännu ihåg när jag fick den första kabeln fast i elcentralen, så att jag kunde tända i omklädningsrummen. Då kändes det som att ”Okej, nu är det början på något nytt. Härifrån blir det bara ljusare”

Robban Sederholm om att installera den nya elcentralen mitt i renoveringsrumban under slutet av 90-talet

5.3 Ny huvudlärare på teaterlinjen

I dessa tider tog Julian Garner över ansvaret som huvudlärare på teaterlinjen. Och precis som hans framtida efterföljare skulle komma att göra, så satte han sin egen prägel på linjen och profilerade den på lite annat sätt än sin föregångare. Som pjäsförfattare skiftade han fokuset ännu mera till att läsa och producera dramatik, samtidigt som de pjäser han valde att sätta upp ofta skrivits för en ung målgrupp och/eller av en ung pjäsförfattare. Men en stor del byggde fortfarande på de strukturer som Pöysti byggt upp. Årsklockan hölls relativt oförändrad, med en produktion under hösten, huvudproduktionen på våren och sedan ännu ett avslutande sjok där Garner lät gruppen sätta upp sina egna pjäser som de producerat under året. Med de produktioner det var möjligt, såg han gärna till att skapa möjligheten för att turnera också. Till exempel andra läsåret turnerade teaterlinjen med en pjäs som hette *Vallfärd*, ursprungligen skriven på engelska av en brittisk pjäsförfattare. Den pjäsen hade han hittat genom ett brittiskt teaterprojekt som hette Connections, som beställde nyskriven dramatik av yrkesverksamma pjäsförfattare och sen erbjöd brittiska skolor möjligheten att sätta upp pjäserna och delta i lokala teaterfestivaler. Garner hade själv skrivit för Connections, och hade goda kontakter till arrangörerna. Till och med så goda, att en internationell version av festivalen föddes. Teaterlinjen ordnade den finländska motsvarigheten, Connections Finland, tillsammans med Kallion Lukio och en österbottnisk teaterförening. Under den finländska versionen av festivalen kom även en teatergrupp från Shetlandsöarna som gäster.

Utöver detta höll Garner även kvar konceptet med Tryckisaftnar. Under hans tid satte linjen upp enaktarna *Mera ljus* och *Björnskin* 2002, tvåaktaren *Barnens kungarike* 2003 och Hanna Åkerfelts nyskrivna *Var världen vänder* 2004 som huvudproduktioner. Värt att notera är också det jätteprojekt han producerade sitt sista år, *Maximus Manicus*

vs. *KaRaK*. Ett samarbetsprojekt som, genom communityteater, resulterade i en show med massiva marionetter i Pumpviken i Karis. Samarbetsparterna inkluderade elever från Karjaan Lukio, studerande på yrkesskolan Axxell samt barngrupper från lågstadiet Katarinaskolan, utöver de egna studerandena på teaterlinjen och danslinjen vid VNF. En annan sak som definierar hans år med teaterlinjen är större undervisningsgrupper, och hans försök med konceptet ”Andra linjen” det sista läsåret. I motsats till både sin föregångare och sina efterträdare, som båda satte gränsen kring 12 studerande per årskurs, hade Garner under vissa perioder mellan 18 och 20 studerande som mest.

People had different levels of ambition, maybe, in the longer term. But once everyone was dug into it I believe that the production is an almost perfect tool for social learning. Because it is competitive, but you're not competitive with each other, you're competitive, as it were, with the result. You want the result to be good. In a way you're competing with competing with the task of putting the show on. And you very seldom find people who go "Oh yeah, but... We'll do it like this and that'll be okay". They don't do that. They worry about "Is it good enough, can we do it better?" The theatre that I'm interested in is where you get the story, the story and the characters. It takes you out of yourself and into the character. And your character has to interact with that other person, who's being played by your mate, but that character's not your character's mate. There's so many interlocking levels of experience and it's very, very absorbing for people.

Julian Garner om en del av sin undervisningsfilosofi

Andra linjen kom till efter att ett flertal av hans studerande från den andra årskursen (läsåret 2002-2003) erbjöd sig att ställa upp som hans assistenter för följande läsår. Detta var igen en kutym som Pöysti startat, och som Garner fortsatte med. En, eller max två, av de som studerat föregående år fick möjligheten att komma tillbaka som huvudlärarens assistent, efter noggrann motivering. Assistenten hjälpte till med det praktiska, och hade ofta regissörambitioner som hen fick testa under året, i praktiken via mindre produktioner. I alla fall på Pöystis tid. Men när Garner nu hade fler aspiranter än han möjligtvis kunde behöva, föddes idén om att låta alla de som ville studera ytterligare ett år, med mera fördjupning. Sammanlagt nappade nio tidigare studerande på idén, från både hans första och andra årskull. En av dessa nio, Hanna Åkerfelt, erbjöd han även en plats som ”writer in residence”, alltså residerande pjäsförfattare, för teaterlinjen. Hon var en av de som valde att fortsätta rakt från andra årskullen, och hade i gymnasiet skrivit en pjäs som Garner nu bestämde sig för att sätta upp som Andra linjens premiärproduktion. Den produktionen repeterade de innan skolstart, och han skickade sedan iväg dem på en turné i Svenskfinland samtidigt som han själv inledde

studieåret tillsammans med "Första linjen". Andra linjen kom sedan tillbaka från sin turné i lagom tid för att bistå Första linjen med produktionen av *Maximus Manicus vs. KaRaK*, och sammanlagt såg ytterligare sex produktioner premiär under Garners sista läsår. Något som tog hårt på hans välmående, och fick honom att ta det tunga beslutet att ge huvudläraransvaret vidare.

Johan Storgård gave me the script, and asked if I could do it with my group. And I thought "Well, this is perfect". You know, it was exactly the right number of people and... It was good parts for everybody. So we all met up in August, and rehearsed the play in three weeks. Did a few performances here, and then I literally sent them off on tour. A national tour. On their own. I wouldn't be allowed to do it anymore, I don't think. But you know... We didn't think "Can we do this?", we thought "Why shouldn't we do it?" And quite often when I meet people from that year, we talk about how insane it was to send them off on tour. But they all say that they really grew through the experience. And you might say that I was really lucky, but I'm not sure I would have done it if I hadn't felt confident that they were up to it.

Julian Garner om turnén av Andra Linjens produktion Lite förståelse, lite förlåtelse

Yeah, we did burn it. The dragon. We had to rebuild it about four times. For all sorts of reasons, like... There's a lot of engineering required in something that big. The wings flapped, for example. And the head kind of, could move and... And there was a fighting sequence between the dragon and Maximus Manicus and... It was amazing when Maximus Manicus did a punch and the whole dragon went back and fell down. It was really brilliant. But one of the reasons we burned KaRaK, was because making her was such a pain in the ass. And it really frustrated everybody. So in the end they felt... Quite aggressive. Plus the fact that it was the evil monster, you know. So we just thought "Fuck it, we don't wanna keep it". I mean, we were really proud of it, but there was such a sort of... Angry feeling about her, that burning her was like an amazing release. It really was.

Julian Garner om mega-dockshowen Maximus Manicus och KaRaK

Gästspel och andra typer av evenemang fortsatte att besöka teatern, även om frekvensen aningen hade mattats av från de riktigt tidiga åren. Åbo Svenska Teater kom regelbundet på besök med olika produktioner, och Svenska Teatern och Wasa Teater turnerade med någon enstaka föreställning var. År 2002 var det första året som den lokala dansskolan Hurja Piruettis vårföreställningar ordnades, något som snabbt kom att bli en årligen återkommande del av evenemangen. Hurja Piruetti grundades, precis som TryckeriTeatern, 1995 av Katja Köngäs, som själv studerade på danslinjen det året och deltog i den första samproduktionen *Maratondansen*. Även Karisrevyn kom tillbaka, efter en lite längre paus på fyra år, och revyn *Stickspåret* spelades i början av 2003. Senare på året stod teatern värd för ett av Finlands Svenska Ungdomsförbund FSU:s teaterkalas, i samarbete med Nylands Svenska Ungdomsförbund NSU och VNF. Man

inledde också planeringen för den första Västnyländska Aftonen, en programkväll där unga lokala förmågor fick visa sina talanger och bitar ur lokala produktioner återupplivades för en kväll. Idén hade funnits ett tag och namnet hade även använts tidigare, men lite mera på skoj i någon revy. Konceptet liknade nämligen NSU:s version Nyländsk Afton en hel del, men man ville erbjuda en mera lokal version. Och eftersom Nyländsk Afton just då ordnades endast vartannat år, så kunde man ordna det utan att evenemangen krockade. Efter den första aftonen 2004 skulle samma koncept återkomma ännu några gånger, och det var alltid välbesökta programkvällar som uppskattades av publiken.

5.4 Ägarförhållanden i förändring

År 2004 hände även andra saker på TryckeriTeatern. Eller snarare i bakgrunden. De senaste åren hade nämligen fastighetens ägare, Ekenäs Tryckeri Ab, låtit förstå att de var intresserade av att sälja tryckerihuset i Karis. Deras intressen låg inte direkt i att äga fastigheter, så de hörde sig för om det fanns intressenter. Från Ungdomsringens håll var man naturligtvis intresserad, men det ekonomiska läget möjliggjorde inte så stora åtaganden. Istället kom lösningen från ett lite oväntat håll. Robban Sederholm, som varit med sedan teaterns grundande och i Ungdomsringens historik kallas för föreningens ”tekniska guru”, tog lån och köpte loss hela fastigheten av Ekenäs Tryckeri. Hans motivation till köpet kom från att han ville trygga teaterns fortsatta existens, samtidigt som han såg en möjlighet att inrätta både sitt kontor och lager i källaren och använda huset som basen för sin egen företagsverksamhet. Så från och med januari 2004 stod Robban Enterprises alltså som ägare till den 922 kvadratmeter stora tryckerifastigheten nästan mitt i Karis centrum, varav TryckeriTeatern utgjorde 530 kvadratmeter. Relativt omgående gjordes den om till ett fastighetsaktiebolag (FAB Tryckerigården), för att öppna upp för möjligheten att sälja ut endast delar av huset vid behov. Då fanns såväl TryckeriTeatern som Västra Nylands lokalredaktion i huset, och i de två lägenheterna ovanpå redaktionen bodde det hyresgäster. Men någon uppstyckning hände ändå aldrig. När Sederholm fem år senare ville sälja huset, fick han genom diskussioner med Kulturfondens dåvarande direktör, Krister Ståhlberg, fonden övertygad om att köpa fastigheten och garantera teaterverksamhetens fortsättning på längre sikt.

Nog spekulerade vi lite om vi skulle ha lyckats bilda någon sorts stödorganisation som skulle ha skramlat ihop pengar och så. Men vi var nog inte tillräckligt bra på det. Så att, i värsta fall så skulle det här ha kunnat gått oss ur händerna, jo.

Holger Wickström om när tryckerifastigheten såldes 2004

Nog är det Guds tur att det sen fixade sig så som det fixade sig.

Dan Idman om Kulturfondens investering i TryckeriTeatern 2009

I samband med att teatern närmade sig sitt tioårsjubileum hade även tankar på en annorlunda organisationsstruktur uppkommit. För Ungdomsringen började det nämligen kännas allt viktigare att koppla loss TryckeriTeatern och bilda en egen självständig organisation för huset. Tanken var att den organisationen skulle ha sin egen personal och fungera åtskilt från VNUR, som med både Raseborgs Sommartheater och intressebevakningen för ungdomsföreningarna inte riktigt hann med allt med de begränsade resurser som fanns. Man hade lämnat in en EU-ansökan i slutet av 2003, och fått pengar för att utreda vilka möjligheter det fanns att göra verklighet av planerna. Förhoppningen var att man skulle kunna grunda en stödförening 2005, som då omgående skulle ta över all koordinering och allt praktiskt arbete med huset. Dessutom ville man utvecklas och skapa möjligheter för att utbilda och fortbilda teaterentusiaster i hela Västnyland. Projektets arbetsnamn var Thalia Väst, eller Västra Nylands Teatercentrum, och leddes av Holger Wickström. Projektet i sig ledde inte till desto mera än en projektrapport, men tankarna skulle finnas kvar och gro bland engagerade ännu många år framöver. Den mest konkreta följden av projektet blev att TryckeriTeatern fick en ny webbadress. I slutet av 1998 hade teatern fått sin första hemsida, på adressen www.kulturfonden.fi/tryckeri. Via ett av VNURs andra projekt, nätverksprojektet Raseborg.org, skapade man nu www.tryckerteatern.org, som är den adress som teatern använder sig av ännu i denna dag.

Det som jag kommer ihåg, är att jag springer ut från scenen genom dörren som går till omklädningsrummet. Men i och med att scenen på den tiden var upphöjd, och dörren inte var det... Jag skulle springa ut för att ta vatten eller någonting under föreställningen, för jag hade en kort stund som jag hann där. Så jag springer ut. Och duckar inte. Jag springer alltså med pannan rakt i övre ändan av dörrkarmen. Och enligt vad det har berättats för mig så måste jag ha tuppat av för några sekunder.

Jag låg där, och folk kom springande. Det som hände på scenen pågick hela tiden. Så allt skedde viskande. ”Är du okej? Klarar du av det här?” Och jag sa ”Kan jag få vatten?” och så ger någon mig ett litet vattenglas. Sen går jag in på scenen igen. Och som tur var, så var det meningen att den karaktären jag kommer in som, kommer in och håller sig om huvudet för att han just har blivit slagen...

Dan Idman om en händelse under pjäsen ”Ojdå! ...en till?!” av Västensembeln, som spelade 7 föreställningar på Tryckeriteatern 2005

5.5 Firande av det första decenniet

Samma år var det dags för 10-års jubileum, som firades med jubileumsvecka och jubileumsfest på Svenska Dagen. Året bjöd på många produktioner och gästspel, till och med så många att man slog rekord. 9 600 besökare på 79 evenemang! Bland långkörarna fanns Karisrevyn *Cirkos Kariså*, som Ungdomsringen ordnade tillsammans med Karis Idrottsklubb, och teaterlinjens bejublade uppsättning av *Romeo och Julia*. Lagom till det tionde läsåret hade Julian Garner lämnat rum för nästa huvudlärare på teaterlinjen, Åsa Salvesen. Hon hade via Miki Pöysti fått nys om att VNF sökte ny huvudlärare för teaterlinjen, och tyckte att det lät som en spännande chans att få testa något nytt. Salvesen lotsade in teaterlinjen i en ny riktning, som var mer fokuserad på skådespelararbete än på själva produktionsprocessen. Där Pöysti och Garner före henne hade kommit igång med en produktion relativt tidigt under läsåret, oftast barnteater, valde Salvesen att bygga upp schemat med kurser i olika aspekter av skådespeleri. Varje kurs avslutades sen med en så kallad ”demo”, när hennes studerande fick bjuda in sina närmaste att ta del av en sorts skiss av vad de lärt sig under kursens gång. Produktionsarbetet koncentrerade hon till vårterminen, då allt fokus lades på slutproduktionen. Där använde hon sig, precis som Garner, av ett liknande system av kortkurser som Pöysti börjat med. Och den första produktionen blev alltså *Romeo och Julia*. I asiatisk stil, med inslag av den japanska kampsporten aikido och med japanska svärd (katana) istället för floretter. Produktionens premiär fick stående ovationer.

Efter det fortsatte Salvesen med ytterligare några av Shakespeares verk, *Hamlet* 2006 och *En midsommarnattsdröm* 2007. Strindbergs *Ett drömspel* blev den fjärde produktionen 2008, innan hon tog tjänstledigt ett år för att kunna fokusera på några egna projekt. Under det läsåret (2008-2009) fick Jarno Kuosa uppdraget att ansvara för linjen, medan Anna Allgulin regisserade huvudproduktionen *Oi.Di.Pussas*, med ursprung i den mytologiska berättelsen om Oidipus. Efter detta kom Salvesen tillbaka med ny energi,

och tog sig an den möjligtvis största teaterlinjen någonsin. I motsats till Garner hade hon inte sett någon orsak att fortsätta med konceptet ”Andra linjen”, och hon hade heller inte anammat kutymen med att ta sig an en eller några studerande från det tidigare läsåret som sin assistent. Men när den teaterlinje som studerat under hennes tjänstledighet i sin helhet ville fortsätta sina studier med ytterligare ett år så gjorde hon ett undantag. Läsåret 2009-2010 hade hon således 24 studerande totalt, och såg möjligheten att göra verklighet av en idé hon fått. Med godkännande från dåvarande rektor Kerstin Romberg tog hon med sig sina studerande till gamla smedjan i Billnäs bruk, en 1700-tals industrilokal, där hon satte upp nationaleposet *Kalevala*. Något som inte bara krävde mycket av produktionen och alla medverkande, utan även involverade skolans personal. För de studerande behövde skjutsas och hämtas, både i början och slutet av dagen men också för lunchen. Och alla hjälptes åt att se till att de hölls varma, och friska, under produktionsperioden januari till mars.

Tryckis kändes lite för litet. Och det kändes inte rätt att vara i ett teatertrum. Jag hade varit inne i smedjan i Billnäs förut, och jag var helt övertygad om att det var där vi skulle vara. För där fanns liksom den där smedjan, och där fanns metallen. Men till saken hör att det fanns ju ingen värme där. För det var ju en fabrik. Så det var lika kallt ute som det var inne. Om man hade en temugg, och lämnade tepåsen där inne, så var den en isklump inom några minuter. När vi hade premiär, i mars någon gång tror jag, så var det minus 17 grader inne. Publiken satt i sovsäckar, och med filtar. Och det snöade in. Eller, det fanns några söndriga fönster uppe, högt uppe i taket. Så det singlar ner sådant här snöpuder. Så det snöade inte, men det kom som glitter ner. Och när 24 stycken vitklädda människor kommer incyklande – vissa på riktigt små cyklar, och andra på stora cyklar... Så kom de in. Incyklandes till föreställningen. Det var fint. Nog en av de finaste teaterupplevelser jag varit med om. För det var allkonstverk, kan man lugnt säga!

Åsa Salvesen om uppsättningen Kalevala, som gjordes i gamla smedjan i Billnäs

5.6 Diskussion om organisation

För Ungdomsringens del hade man 2006 äntligen kommit på så stabila grunder att man kunde anställa Jan Lindroos på heltid för att leda verksamheten. Han hade varit med sedan innan teaterns grundande 1995, och vid sidan av att sköta administrationen för Raseborgs Sommarteater även koordinerat och marknadsfört TryckeriTeatern. På deltid. Resurserna var alltså inte stora i början, vilket var en av orsakerna till att diskussionen kring en självständig organisation för TryckeriTeatern kom upp gång efter annan. Ursprungligen hade man från Ungdomsringens håll tänkt sig att den skulle komma igång redan i slutet av 90-talet, och sedan hade tanken funnits med i varierande grad

genom åren. Efter nästan tio år hade fortfarande ingenting hänt, och folkhögskolan var inte alls övertygade om idén. Men trots deras motsättningar valde man att fortsätta driva frågan. Diskussionerna kom igång igen 2007 när man, med projektrapporten från projektet Thalia Väst som grund, tog upp ärendet till diskussion på VNUR:s höstmöte. Kontentan av diskussionen blev att det tillsattes en arbetsgrupp, med verksamhetsledare Jan Lindroos som sammankallare, för att diskutera frågan med flera parter och vid behov driva frågan vidare. Arbetsgruppen hade möte i februari 2008, och några månader senare hölls ett grundande möte för föreningen RaKu – Raseborgs Kulturhusförening. I mötet deltog involverade i Ungdomsringen och ett flertal andra intresserade föreningar och privatpersoner. Tanken var att RaKu skulle fungera som den nya ansvarsorganisationen, och möjliggöra att såväl föreningar som privatpersoner kunde vara medlemmar och påverka riktningen för TryckeriTeaterns verksamhet. Västnyländska Ungdomsringens struktur gjorde, och gör fortfarande, det inte möjligt för privatpersoner att direkt vara medlemmar i VNUR. De är tvungna att vara medlemmar i någon av Ungdomsringens medlemsföreningar, och för att kunna vara med och påverka specifikt TryckeriTeaterns verksamhet måste de sen bli invalda i VNUR:s styrelse som representanter för sin medlemsförening.

Genom RaKu fördes även inledande diskussioner med Svenska Kulturfonden om att köpa fastigheten till förmån för den nya föreningen. Robban Sederholm hade nämligen gett signaler om att han var intresserad av att sälja, och man hoppades att Kulturfonden skulle ge fortsatta möjligheter till en trygg existens för TryckeriTeatern. Och så skedde också, även om det kanske inte blev riktigt på det sätt som man från RaKus och Ungdomsringens håll hade tänkt sig. Den 1.7.2009 gick nämligen fastigheten som helhet över i ny ägo, när Svenska Kulturfonden via bolaget FAB Torggatan 1-3 i Raseborg köpte fastigheten av Robban Enterprises. Från Kulturfondens sida såg man det som tryggast att själv äga fastigheten, och stå som garant för att TryckeriTeatern skulle kunna existera även i framtiden. Det har man gjort alltjämt sedan 2009, även om strukturen på ägandet har ändrat. År 2013 grundas Stiftelsen för kultur- och utbildningsinvesteringar SKUI, som börjar fungera som Svenska Kulturfondens investeringsstiftelse. I och med grundandet blev det SKUI som tog över rollen som ägare för fastigheten, och därmed fungerade som hyresvärd för aktörerna i tryckerifastigheten. RaKu levde kvar som förening i några år, men dess verksamhet kom

aldrig igång. Man försökte ännu under början av 2010-talet föra fram i diskussioner att man upplevde VNUR:s verksamhet som lite för splittrad för att framgångsrikt kunna fungera som drivkraft bakom och administratör för TryckeriTeatern, främst eftersom man hade kansliet i Ekenäs. Istället presenterade man då RaKu som ett starkt alternativ till huvudman för teatern. Men efter att Kulturfonden uttryckt en stark vilja om att fortsätta samarbetet med VNUR och VNF som aktörer, så blev det sista spiken i kistan för engagemanget i Raseborgs Kulturhusförening.

2009 markerar också en dramatisk händelse i Ungdomsringens historia. I VNUR:s ägo fanns nämligen Gamla Bastun i Ekenäs, som man använde som kansliutrymme och förvaringsplats för det dräktlager man samlat på sig under årens lopp. Utöver det hyrde man ut utrymmen för kortare och längre perioder till medlemsföreningar och andra aktörer. Gamla Bastun hade Ungdomsringen jobbat med att renovera så länge man ägt huset, och man hade nyligen färdigställt vissa delar av trapphuset efter många år. Vilket gjorde den brand som utbröt en natt i april extra upprörande och tung. Turligt nog hade förbipasserande observerat branden tidigt, och den snabba släckningen innebar att största delen av alla kläder i teatergarderober kunde räddas. Med hjälp av talkokrafter lyckades man vädra ur dem och snabbt färdigställa ersättande utrymme i TryckeriTeaterns källare, samt flytta dit dem. Flytten hade funnits i planerna en tid, men knuffen som fick saker i rullning var igen mer dramatisk än man varken kunnat eller velat tänka sig.

Något positivare så slog teatern sitt gamla rekord från 2005, när man 2009 hade hela 10 400 besökare på 88 evenemang. Mycket tack vare att Karisrevyn råkade spelas samma år som Raseborgs Teatersällskap satte upp farsen *Hemlighuset*, men förstås bidrog även andra evenemang till publikmängden. Bland andra fortsatte regionteatern Åbo Svenska Teater att regelbundet komma på besök med olika produktioner. En ny karisrevy hade satts upp regelbundet vartannat år sedan 2003, medan föreningen Raseborgs Teatersällskap 2008 hade kommit igång igen efter en lång paus. Båda produktionerna samproducerades med Ungdomsringen. Året därpå, 2010, ordnades den sista omgången av det lokala evenemanget Västnyländsk Afton. Då satsade man till och med på att utöka till två kvällar istället för en, möjligtvis eftersom TryckeriTeatern fyllde 15 år. I slutet av året kunde man stolt konstatera att man haft över 100 000

besökare på nästan 1 000 evenemang sedan start. En verklig bedrift med tanke på de knappa resurser man hade jobbat, och fortsättningsvis jobbade, med. Men det var ändå inget som man såg som orsak att sluta bredda verksamheten ytterligare. En annan satsning det året, som var lokal och definitivt med fokus på ungdomar, gjordes när VNUR startade Teaterskolan Raseborg med grupper i Karis, Ekenäs och Tenala. Det gjordes i nära samarbete med föreningens medlemsföreningar, vilket ytterligare stödde föreningens syfte. Samtidigt såg man det som ett sätt att stöda både TryckeriTeatern och Raseborgs Sommarteater på längre sikt.

Jag vet inte vems förtjänst det är, men jag har hört från så många människor som varit här och uppträtt att de tycker att det är jättebra stämning. Det känns som en riktig lokal att spela i. Vilket också lett till att många föreställningar har blivit bra. Inte är akustiken perfekt och så, men för många grejer så fungerar den jättebra. Och nog är det en stor skillnad mellan att du sitter i en skolas festsal på golvet och har en liten scen, och här kan du ha, liksom, alla kryddor. Så nog var det en enorm nivåhöjning när detta kom till. Och det gav så mycket möjligheter för så många.

Jan Lindroos om TryckeriTeaterns betydelse för västnyländskt kulturliv

På teaterlinjen fortsatte Åsa Salvesen som huvudlärare ytterligare tre år. Sina sista år regisserade hon produktionerna *Till Fedra* 2011, *Mor Courage* 2012 och *I väntan på Godot* 2013. Läsåren fortsatte enligt samma mönster som förut, men i samband med *Till Fedra* åkte hela produktionen även på turné till den grekiska ön Leros. Salvesen gjorde nämligen varje år en klassresa med gruppen, för att avsluta läsåret, med hjälp av de pengar som de lyckats samla in från inträdesavgifter och caféförsäljning. Eftersom *Till Fedra* baserar sig på ett grekiskt drama, och Salvesen råkade ha kontakter till en väldigt aktiv kulturförening på Leros, tog de tillfället i akt. Föreningen hjälpte till att organisera två föreställningar för lokalbefolkningen på ön. Turnén slog de samman med klassresan för året, och efter att de spelat klart sina föreställningar turistade de ännu en dryg vecka på ön.

Vi spelade inför en absolut knäpptyst grekisk publik, i två timmar. Vilket var speciellt, för grekerna brukar inte vara knäpptysta. Folk kommer, folk går... Man pratar kanske, och tittar ibland koncentrerar och så. Och det här var på svenska. Men de hade fått en synopsis naturligtvis, och de känner ju till historien. Det var också en sådan där upplevelse som jag inte kommer att glömma i första taget.

Åsa Salvesen om turnén till den grekiska ön Leros, med produktionen Till Fedra

Tove Qvickström spelade Mor Courage i Brecht faktiskt. Så det var en speciell föreställning, så till vida att jag tog in ett proffs. Det var också ett experiment. Jag ville testa om det ger något till undervisningen att jag har ett proffs med på scenen. Tillsammans med de studerande. Och det gjorde absolut skillnad. För då kunde du inte gå omkring och slattra där. De såg ju hur jäkla förberedd hon var. Hur hon preparerade sig inför repetitionerna, inför föreställning. Då kunde du inte ligga dit och slattra någonstans och tro att du drar någonting ur rockärmen. Nivån höjdes direkt. Så det var jättefint att se.

Åsa Salvesen om produktionen Mor Courage och sitt experimenterande med olika undervisningsmetoder

Till slut kände Salvesen att hon hade gett allt hon hade att ge, och valde 2013 att ge stafettpinnen vidare. Tyvärr fick hennes sista årskull en lite otrevligare överraskning i slutet av läsåret, eftersom teatern hade inbrott den våren. Holger Wickström, som bott i en av lägenheterna i huset nästan lika länge som teatern existerat, vaknade en natt av en massa oljud, skrapanden och dunsar från teatern. Han tog sig runt till andra sidan av huset där ingången fanns, och kunde efter en stund se ett huvud kika ut genom dörren. Huvudet fick syn på honom, och försvann snabbt in igen. Medan han väntade på att polisen skulle komma, hann även Robban Sederholm komma dit. Men tjuven hade tagit sig ut en annan väg ur huset, och polisen lyckades aldrig lokalisera personen även om man inledningsvis trodde sig ha ganska goda chanser. Det försvann inte så väldigt mycket i och med händelsen, eftersom det stora kassaskåpet inte kommit längre än till scenkanten, där det hade vält. Teaterelevernas kaffekassa var egentligen det enda som aldrig återfanns. Men det hade gjorts desto större åverkan på huset, som hade fått nästan alla sina lås uppbrutna i tjuvens jakt på något värdefullt. Ljudet av dörrar som bröts upp, tillsammans med baxandet av det tunga kassaskåpet som sedermera välte, var källan till ljuden som väckt Wickström mitt i natten.

Man funderade väldigt mycket på ”Hur slapp tjuven in?”, och till slut så märkte man att den mindre gångdörren i den stora lagerdörren inte gick i baklås. Så den kunde lirkas upp med en skruvmejsel. Och det var ganska skönt egentligen, för då visste man ju att det inte var någons fel att tjuven slapp in.

Robban Sederholm om inbrottet på Tryckeriteatern 2013

5.7 Förändringens vindar blåser igen

Fixandet av alla uppbrutna dörrar blev ännu en grej som man fick lägga till listan på uppdateringar och renoveringar som inleddes från att Kulturfonden tog över. Redan 2010 kom de igång, och i mitten av 2011 var teatern stängd hela augusti för stora renoveringar. Kulturfonden och fastighetsbolaget gick in och delade på summan för att förbättra scenen och sänka den till golvnivå, lägga upp ändamålsenliga trussar i taket för teaterlamporna, dra ny el till alla lamporna och sätta upp akustikskivor i taket. Och efter många år var det verkligen välbehövligt. Dessutom piffades läktaren upp, när teatern fick en stor donation med stolar från Kulturhuset Ritz i Vasa under sommaren. Stolarna anlände den 1 juli, vilket råkade vara samma dag som årets premiär på Raseborgs Sommartheater. Men med lite hjälp från frivilliga fick man stolarna inburna i hettan. Några veckor senare inledde man arbetet, och med talkokrafter skruvade man bort de gamla stolarna, anpassade läktarens konstruktion så att de nya fåtöljerna skulle hamna på rätt höjd och passade på att reparera en del slitage på läktaren samtidigt. I slutet av augusti kunde man slutligen sätta sig bekvämt i de mjuka, och nyligen ångtvättade, publikfåtöljerna för att njuta av föreställningar igen. Några år senare, 2013, renoverades publiktoaletterna och omklädningsrummen, och man fick äntligen en efterlängtd vägg mellan läktaren och caféet. I nästan 20 år hade det nämligen endast funnits ett kraftigt tyg som avskärmning mellan de två utrymmena, men nu började man verkligen vara långt ifrån den kala industrilokalen man en gång startat i.

Det var en stor sak när den där väggen kom dit. Det var en stor sak! Och att man har dörrar. Dom första, vad då, 10-15 åren så var där en gardin. I princip en målad gardin. Och allting som skedde så att säga ”utanför” dörren – vilken dörr?! –, utanför där så ”schh schh schh”. Det var ju alltså draperier. Det var bara draperier där under alla dessa herrans år.

Dan Idman om den efterlängtdade väggen mellan läktaren och publikcaféet

Alltså... Det var ju som att komma in i en ny värld!

Robban Sederholm om densamma väggen, som han själv var med om att bygga

Det skedde även stora förändringar på administrationsnivå, när mångåriga verksamhetsledaren Jan Lindroos sade upp sig i april 2012. Eftersom föreningen var

mitt uppe i arbetet med årets pjäs på Raseborgs Sommartheater, valde man att fortsätta utan verksamhetsledare några månader framåt. Istället ställde styrelsen, med ordförande Dan Idman i spetsen, upp och arbetade för att få produktionen i hamn. När man sen fått tid att begrunda läget, insåg man att man ville bygga upp arbetsfördelningen på ett annat sätt framöver. Däför valde man att deltidsanställa en informatör med ansvar för kansliuppgifter från och med hösten. Valet föll på Klara Paul, som inledde sitt arbete i Ungdomsringens nya kansli i anslutning till TryckeriTeaterns utrymmen. Möjligheten hade öppnat sig i början av 2012 när Västra Nylands lokalredaktion flyttade ut, och VNUR var inte sen att ta vara på den. Tillsammans med Västnyländska Kultursamfundet, som bland annat upprätthåller Luckan Raseborg, och producentnätverket Produforum delade man upp kansliutrymmena som blev lediga. Kansliflytten innebar samtidigt att den sista betydande delen av VNUR:s verksamhet flyttade ut ur Gamla Bastun i Ekenäs, som några år senare skulle komma att säljas tillbaka till Raseborgs stad. Flytten löste också det största problemet kring koordineringen av TryckeriTeatern, som varit en av orsakerna till att man förordat en självständig organisation i många år. Tack vare PUTT – permanenta utskottet för TryckeriTeatern – som grundats redan 1996 och fungerat som diskussionsforum och samarbetsverktyg, samt andra kreativa lösningar och samarbeten såg man nu ljusare på läget.

På teaterlinjen sökte man en huvudlärare som kunde ta över efter Åsa Salvesen, och VNF tog kontakt med Lilli Sukula-Lindblom för att se om hon kunde tänkas ha intresse av jobbet. Timingen var inte den bästa, och Sukula-Lindblom hade andra projekt på gång. Men det betydde att hon kunde rekommendera sin man Tom ”Wasker” Lindblom för jobbet istället, som han sedermera fick. Sinsemellan kom de överens om att dela på arbetet i mån av möjlighet, även om det var han som hade huvudansvaret. Så under åren betydde det att Sukula-Lindblom kom in och tog ansvar för vissa kurser, eller hjälpte till med personregi för huvudproduktionerna. Fokuset på klassiska texter fortsatte, eftersom Lindblom ville erbjuda sina studerande en bra text, samtidigt som han var känslig för gruppen och försökte anpassa valet även till något samhällstema som var aktuellt just då. Den första pjäsen blev *Woyzeck*, med inslag av *Carmen*, 2014. Sen följde *Peer Gynt* 2015, *Sju Bröder* 2016 och *Värdshusvärdinnan* 2017. År 2018 gjordes pjäsen *Lagen bekräftad* med inspiration från flera av Bertolt Brechts pjäser, bland annat ”Regeln och

undantaget”, och året efter gjordes ett kollage av August Strindbergs ”Moderskärlek” och ”Fröken Julie”, som fick namnet *Midsommarkval*. Meningen var att sätta upp pjäsen *Arsenik och gamla spetsar* 2020, men bara veckor innan premiären tvingades man inhibera samtliga föreställningar på grund av Coronapandemins framfart. I likhet med alla andra utbildningsinstitutioner och kulturutövare så var man sen tvungna att göra det bästa av situationen. Med inspiration från verket *Decamerone*, som handlar om en period i Florens under Digerdöden, skapade Lindblom och hans studerande ett digitalt verk utgående från improvisation och redan inövade meningsutbyten. Alla på eget håll, och hopklippt till en kort filmsnutt av en av de medverkande.

En sak som utmärkte Lindbloms tid som huvudlärare var att han ville ge eleverna erfarenheten av att göra uppsökande teater och turnera med en föreställning, i likhet med hur Julian Garner hade jobbat. Därför lät han gruppen producera en mindre pjäs under hösten, oftast med fokus på barnteater eftersom det var lättare att sälja till skolor och daghem. Sen spelade de ett antal föreställningar runt om i nejden, och intäkterna hjälpte till att finansiera klassresan utomlands i slutet av läsåret. Tryckisaftnarna fortsatte även han med, och läsåret 2014-2015 gjorde man en specialversion av Tryckisafton tillsammans med skolans Open Minds-linje. Open Minds startade 2014 som en teaterlinje för unga vuxna med behov av särskilt stöd, som samarbetar specifikt med Kårkulla i Raseborg. Linjen höll till i ett klassrum på skolan och leddes av Lilli Sukula-Lindblom, vilket gjorde att det föll sig väldigt naturligt med samarbete mellan de två teaterlinjerna. En del i samarbetet var just att göra en Tryckisafton tillsammans. Programmet blev väldigt omtyckt, och applåderna ville aldrig ta slut. Så när linjen fortsatte i samma tappning året därpå, gjorde man ett nytt samarbete kring en Tryckisafton även då. Open Minds-linjen har sedan dess fortsatt med lite annan inriktning, och med andra ansvariga lärare, och teaterlinjens samarbete med dem blev i mindre skala.

På andra sidan väggen, bokstavligen nu när Ungdomsringens kansli fanns i anslutning till teatern, hade man utmaningar med hur man skulle organisera arbetsfördelningen på ett smidigt sätt. Informatören, som man anställt i slutet av 2012, var man tvungen att permittera följande år på grund av svajig ekonomi, och VNUR som helhet gick igenom en period av omstrukturering och uppdatering. Teaterskolans undervisning var man

därtill tvungen att lägga på is, på grund av minskade bidrag och den egna ansträngda ekonomin. För TryckeriTeaterns del togs ansvaret över av Robban Sederholm, som anställdes som koordinator för huset hösten 2013. Genom hans försorg lyckades man öka antalet evenemang, som varit på nedåtgående ett tag, och publikcaféet snyggades upp och fick ny inredning. Dessutom såg den första produktionen, med Ungdomsringen som ensam producent, dagens ljus – *Black Comedy*, med premiär i november 2014. Skillnaden gentemot samproduktionerna var egentligen inte så stor, för det rörde sig till största delen om samma förmågor både på och bakom scenen ändå. Men efter att den senaste Karisrevyn spelat klart 2012 hade det varit tyst på produktionsfronten. Åren fylldes förstås ändå av både teaterlinjens och danslinjens respektive huvudproduktioner samt Tryckisaftnar och Dansaftnar. Dansskolan Hurja Piruetti, som hade växt stadigt med åren, hade fortsättningsvis sin våravslutning på Tryckis och behövde nu två hela veckor för syftet. Under den tiden hade de upp till tio olika föreställningstillfällen, och åtminstone ett genrep var för de tre olika besättningarna, för att alla deras studerande skulle få vara med och uppträda och alla släktingar och vänner skulle ha möjlighet att se showen. Åbo Svenska Teater kom på gästspel, och andra evenemang ordnades i den utsträckning det var möjligt. Till på köpet fanns nytillskottet Teater Magnitude, en teatergrupp som De Utvecklingsstördas Väl i Västnyland startat, som spelade sin första produktion hösten 2014 och efter det skulle komma att bli ett årligt inslag även de.

5.8 Teaterns andra decennium firas

Följande år, 2015, var det dags för teaterns 20-års jubileum som firades med fest och jubileumskavalkad på Svenska Dagen. Holger Wickström hade sammanställt en kort betraktelse över teaterns 20-åriga existens, och man såg framemot jubileumsproduktionen *Blodsbröder* som skulle ha premiär i början av 2016. Den enda pjäs som sett två premiärer på TryckeriTeatern, eftersom Miki Pöysti hade gjort den redan 1999 med teaterlinjen. Och den tredje gången den spelades i Ungdomsringens historia, eftersom man även satt upp den på Raseborgs Sommarteater 2003. Sederholm höll fortfarande i trådarna som koordinator, och fortsatte ända till mitten av 2016. Då hade Ungdomsringen kommit på tillräckligt bra grund ekonomiskt igen för att känna att man kunde anställa någon på heltid. Eftersom Sederholms kontrakt tog slut i juli, så valde man att inte förnya det. Istället klarade man sig med lite extra anställd hjälp några

månader, tills VNUR:s nya administratör Paula Lönnroth började jobba vid årsskiftet. Hon tog över koordineringen av bland annat TryckeriTeatern, och fick även hoppa rakt in i föreningens jubileumsfirande, eftersom VNUR fyllde 100 år. På TryckeriTeatern syntes det i form av ungdomspjäsen #projekt2117, som spekulerade kring Raseborg och världen om ytterligare 100 år.

För teaterlinjens del började man så småningom känna av de allt mindre resurserna som allokerades till den fria bildningen, och den allmänt nedåtgående trenden i antalet ansökningar till folkhögskolan. Slutligen var man tvungen att sluta med regelrätta intagningsprov till teaterlinjen, eftersom elevunderlaget var litet även när man tog in alla som sökte. De minskande resurserna påverkade även kortkursverksamheten, som Lindblom fortsatte att försöka motivera och upprätthålla så gott det gick. Redan på Åsa Salvesens tid hade de minskat och nu var man nere i ett fåtal, som främst användes för att betjäna årets huvudproduktion. Ibland tog man inte ens in någon utomstående för kurserna, utan Lindblom gjorde den själv för den lilla ersättning som fanns. Eller så försökte han samarbeta med någon annan av skolans studielinjer, för att skapa synergieffekter och möjligheter för studerande att utvecklas. Medan skolan ännu hade modelinje och inredningslinje så samarbetade han med dem, och skolans konstlinjer hjälpte många år till med både design av affischer och ibland målning av scenografi också. När Coronapandemin sen slog till var det nästan som en nådastöt för teaterlinjen. Lindblom själv skulle ändå gå i pension i slutet av läsåret, och antalet studerande på linjen hade verkligen blivit så litet att man inte kunde fortsätta på samma sätt längre. Skolan planerade därför en hopslagning av teaterlinjen med danslinjen, som tampades med liknande utmaningar.

5.9 Nya utrymmen, nya möjligheter

Även för teatern som helhet blåste förändringens vindar. När Svenska Kulturfonden köpte huset 2009 så planerade man en trilogi av renoveringar som skulle inledas med scenutrymmet, sen fokusera på publikutrymmet och omklädningsrummen, och till sist läktaren. Man kom igång med god fart, men den sista delen kom lite av sig och inga större renoveringar hade egentligen blivit gjorda sedan 2013. När Ungdomsringen, via Robban Sederholm, var i kontakt med SKUI om att äntligen ta tag i saken, så blev

resultatet återigen ett annat än man hade förväntat sig. Efter ett första möte med fastighetschef Johan Johansson konstaterades att det skulle vara aktuellt med en lite större uppdatering än bara renovering av läktaren. Man gjorde undersökningar av fastighetens skick, och sen ett första utkast på en totalrenovering för att göra teatern mera ändamålsenlig. Men man insåg snabbt att det skulle kosta nästan lika mycket med en renovering som att bygga något helt nytt. Så då föreslogs att man skulle försöka få staden involverad i projektet på något hörn. Och det visade sig att staden också gick i renoveringstankar. Fokushuset i Karis, som inhyste busstation, bibliotek, galleriutrymmen och musikinstitutet, sjöng nämligen på sista versen. Efter lite inledande diskussioner slopades alla planer på en renovering av den existerande tryckerifastigheten, och man gick istället in för en satsning på att bygga ett nytt hus, i samarbete med staden, på samma plats som den gamla Fokusfastigheten. Där skulle finnas utrymmen för stadens bibliotek och musikinstitut, samt de aktörer som huserade i tryckeriet – det vill säga Västnyländska Ungdomsringen med kansli, teatersal och teatergarderob, samt Luckan Raseborg. Dessutom planerade man in ett kontor för Kulturfondens ombudsman i Nyland, en mindre sal som kunde fungera både som repetitionsutrymme och föreställningslokal, samt ett allaktivitetsrum. Våren 2019 gick man ut med planerna offentligt, och efter ytterligare diskussioner, förankringar och samarbetsavtal så inledde man processen i slutet av 2020 med att riva det existerande Fokushuset. På samma plats, två kvarter från den existerande TryckeriTeatern, började man sedan bygga de utrymmen som skulle bli teaterns nya hem.

Vi hade räknat massor på en renovering av läktaren. Vad det kostar och så vidare. Och i det skedet som jag tog kontakt med Kulturfondens ekonomichef så fick jag höra att ”Nu har vi ju faktiskt en fastighetschef, så det är nog honom du ska prata med”. Nå, deras fastighetschef Johan Johansson var en stressad man, och jag var en stressad man, så han kom nu hit sent om sider sen. Och så satte vi oss ner där på första bänkraden på Tryckis. Hade lysrören på. Och det ser ju ut som i Ryssland på 60-talet ungefär. Man kan ju göra det riktigt kiva när man släcker alla lampor men... Så vi satte oss ner där på första bänkraden, och så sa han ”Hördu Robban, inte ska du renovera läktaren här. Vi ska nog göra något åt hela det här huset, för det här ser nog för hemskt ut.” Och från det startade allting sen

Robban Sederholm om läktarrenoveringen som istället resulterade i helt nya utrymmen för TryckeriTeatern

Tack vare detta kunde TryckeriTeaterns verksamhet fortsätta rulla på som vanligt. Efter sommarsäsongen 2018 anställde VNUR en verksamhetsledare igen, när administratör Paula Lönnroth valde att tacka för sig. Charlotta Eriksson tog över ansvaret och

kastades rakt in i arbetet i augusti. Man fortsatte med egna produktioner på TryckeriTeatern, och satte upp en uppskattad version av pjäsen *Mannerheim – mannen och myten* 2018, som tidigare spelats på Svenska Teatern. Det passade lite extra bra till Försvarsmaktens 100 års jubileum. Och året efter fyllde staden Raseborg 10 år, vilket föranledde en satsning på en nyskriven, revyaktig pjäs som fick namnet *Med risk för RASEborg*. Följande pjäs, farsen *Weekend i Paradiset*, hade planerad premiär hösten 2020, men fick på grund av Coronapandemin skjutas upp ett år och spelades först hösten 2021 istället. Det blev på så vis den sista egna produktionen som gjordes i huset, eftersom de nya utrymmena står färdiga sommaren 2022. Den första produktionen som planeras där är Agatha Christies kända mordmysterium *Råttfällan*, med premiär i november 2022.

I och med flytten tar VNF ett steg tillbaka, och blir underhyresgäst till Västnyländska Ungdomsringen. Något de inte varit sedan allra första början, när VNUR ingick det första hyresavtalet med Ekenäs Tryckeri i tiderna. Efter det första året så konstaterade man nämligen att folkhögskolan borde betala större del av hyran, eftersom teaterlinjen använde utrymmet mera. Och då kom man även överens om nya hyresförhållanden. Den procentuella fördelningen har varierat under årens lopp, men det har ändå alltid varit VNF som fungerat som huvudhyresgäst. Sedan hösten 2020 är det skolans Perform-linje som haft sina produktioner i huset, men en större del av undervisningen har skett i skolans egna utrymmen. En stor förändring gentemot när teaterlinjen huserade på Tryckis dagligen, men också en sorts övergångsperiod till något nytt.

Efter nästan 27 år får verksamheten en fortsättning, medan huset som gett den både sitt namn och sin form kommer att rivas. Otaliga är de människor som någon gång satt sin fot i teatern genom åren. Som teaterlever. Som uppträdare. Som publik. Som kulturmänniskor. Nu stängs vissa dörrar, samtidigt som nya öppnas. Mot framtiden.

Att våga starta upp TryckeriTeatern, det var nog ett språng ut i det okända faktiskt. Vi var besjälade av något större än oss själva. Det var liksom ett behov, eller ett beroende eller... Någonting som gjorde att vi orkade framåt.

Holger Wickström

VNUR skulle absolut inte vara samma sak utan Tryckis. Och jag tycker att tack vare detta så blev Ringens verksamhet mera året om omfattande. Kontinuerlig. Förut var den där koncentrationen på sommarsäsongen enorm. Sen hände liksom ingenting under hela den långa hösten. Så Tryckis betydelse för kulturlivet i den här landsändan har nog varit enorm.

Jan Lindroos

”Det här huset hann under sina 25 år få så mycket patina att... Det är lite som den där ridån jag hämtade från Svenskis som hade 60-70 års teaterhistoria på sig. Det här huset har fostrat så otroligt många alanmiehiä, alltså sådana människor till den här branschen som förstår vad den går ut på”

Miki Pöysti

”Men totalt sett så... Om jag nu tänker på mitt engagemang här i kulturlivet och livet lokalt här i Karis och Raseborg så... Jag är stolt över det här, att det här kom till. Att jag fick vara med. Det här är nog ett sorts livsverk det också. Både med Ä och med E”

Holger Wickström

6 REFLEKTION

Under processens gång kom jag fram till flera insikter, och lärde mig en hel del om ämnet som historiken behandlar. Efter att ha jobbat flera år på Tryckeriteatern och lagt en hel del information på minnet, så upplevde jag mig ha en bild av hur teaterns historia sett ut. Den bilden var naturligtvis förvrängd, och under varje intervju gjorde sig den insikten allt tydligare. Bara det faktum att teatern genomgått omfattande renoveringar i flera olika omgångar under åren, gör gällande att saker omöjligt kan ha fungerat på samma sätt som idag när allt ser annorlunda ut än det gjorde då. För att ta ett exempel.

Men jag är även medveten om att den bild av teaterns historia som jag nu skissat fram inte heller är en 100% sann bild av verkligheten. För många variabler spelar in för att så ska vara fallet. Förutom att folk glömmer och blandar ihop saker och händelser som skett i dåtid, så finns det även ett element av att försköna och släta över när det eventuellt gäller egna misstag eller händelser som man inte vill kännas vid. Nostalgier ger en lite glansigare bild av hur saker gick till, och subjektiva åsikter eller personliga schismer kan motivera ens ordval.

Dessutom har allt som har sagts under intervjuerna tolkats och värderats av mig. Mina egna upplevelser av teatern sträcker sig inte så väldigt långt bakåt i tiden, vilket betyder att jag är mera objektiv än en person som själv varit en del av händelserna. Jag står ändå inte helt utanför föreningen och dess verksamhet, och har därför ett visst mått av subjektivitet att ta i beaktande. Samtidigt kan det faktum att jag känner många av de jag intervjuat också betyda en fördel, eftersom jag eventuellt delgetts mera information än en totalt utomstående person skulle ha fått ta del av.

En annan utmaning ligger i den varierande mängd fakta som dokumenterats under olika perioder. Nya upplevelser och stora projekt kan överskugga viktiga detaljer, och statistikuppgifter som inte har en tydlig källa måste tas med en nypa salt. Därför har jag gjort mitt bästa för att försöka verifiera det som kommit fram i intervjuerna med nedtecknade källor och vice versa. Eller så har jag tagit två skilda personers beskrivning av en händelse och plockat ut de gemensamma nämnarna, för att på så vis ha en bättre grund för att det jag för vidare sannolikt är korrekt.

Det är ett stort ansvar, att nu ha bidragit till hur andra i framtiden kan komma att förstå teaterns historia. Och detta är endast en ytlig och bred överblick över 25 år av verksamhet, som dessutom är ett samarbete mellan två aktörer. Två aktörer med sina egna separata historier, framgångar och motgångar.

KÄLLOR

Examensarbetets källor:

Fastighetsstiftelsen för Svenska Kulturfonden, 2022. *Om fastighetsstiftelsen*. Tillgänglig: <https://www.fastighetsstiftelsen.fi/om-fastighetsstiftelsen/> Hämtad: 8.6.2022

Forskningsetiska delegationen, 2019. *Etiska principer för humanforskning och etikprövning inom humanvetenskaperna i Finland – Forskningsetiska delegationens anvisningar 2019*, 2 uppl. Tillgänglig: https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Etikprovning_inom_humanvetenskaperna_2020.pdf Hämtad: 12.6.2022

Ritzén, C., Sagen, F., Sjöberg, L. & Thunstedt, F., 2016. *Etnografi, Forskningsstrategier*. Tillgänglig: <https://forskningsstrategier.wordpress.com/etnografisk-strategi/> Hämtad: 11.6.2022

Västnyländska Ungdomsringen, 2022. *Om oss*. Tillgänglig: https://vnur.org/vnur/om_oss/ Hämtad: 8.6.2022

Västra Nylands folkhögskola, 2022. *Perform – dans och teater*. Tillgänglig: <https://vnf.fi/studier/perform/> Hämtad: 8.6.2022

Historikens källor:

Garner, J., 2021. *Intervju om TryckeriTeatern* [muntl.]. Gjord: 1.4.2021.

Holm, C., 2017. *Västnyländska Ungdomsringen 100 år av Kultur & Gemenskap*, Västnyländska Ungdomsringen, Karis.

Idman, D., 2021. *Intervju om TryckeriTeatern* [muntl.]. Gjord: 18.3.2021.

Jousmaa, H., 2021. *Intervju om TryckeriTeatern* [muntl.]. Gjord: 29.4.2021.

Lindblom, T., 2022. *Intervju om TryckeriTeatern* [muntl.]. Gjord: 27.5.2022.

Lindroos, J., 2021. *Intervju om TryckeriTeatern* [muntl.]. Gjord: 11.3.2021.

Pöysti, E., 2021. *Intervju om TryckeriTeatern* [muntl.]. Gjord: 16.3.2021.

Romberg, K., Bäck, B. & Nordström R., 2005. *I humanismens tjänst – Tankar om bildning och utbildning*, Västra Nylands folkhögskola, Ekenäs.

Salvesen, Å., 2021. *Intervju om TryckeriTeatern* [muntl.]. Gjord: 12.4.2021.

Sederholm, R., 2021. *Intervju om TryckeriTeatern* [muntl.]. Gjord: 12.5.2021.

Soininvaara, M., 1996. *Billnäsins Talikkotehdas. Kulttuurin monitoimisasi vanhaan tehtaaseen*, examensarbete, Aalto universitet, Arkitektur, Helsingfors.

Wickström, H., 2015. *TryckeriTeatern från dröm till verklighet – En betraktelse över skeden under 20 år av teaterns existens 1995-2015*, Västnyländska Ungdomsringen, Karis.

Wickström, H., 2021. *Intervju om TryckeriTeatern* [muntl.]. Gjord: 10.3.2021.

samt material från Västnyländska Ungdomsringens arkiv i Karis och Västra Nylands folkhögskolas arkiv i Karis

BILAGOR

Bilaga 1 – frågeformulär

Inledning

Hur länge och i vilken kapacitet har du varit involverad på TryckeriTeatern?

Upptakten till TryckeriTeatern

Varifrån kom initiativet?

Hur kom VNF på tanken att starta en teaterlinje?

När togs de första stegen mot det som senare blev TryckeriTeatern?

Hur gick det till i praktiken när teatern grundades?

Fanns det motstånd?

De första åren

Vilka steg behövde man ta för att få utrymmet funktionsdugligt?

Hur togs det nya utrymmet emot?

Hur fungerade samproduktionerna mellan VNUR och VNF?

Diverse projekt

Thalia Väst?

Eu-projekt om Ruth Berlau?

Självständig organisation för TryckeriTeatern?

RaKu – Raseborgs kulturhusförening?

Renoveringar och ägarförhållanden

Hur såg det ut i startskedet?

Vilka renoveringar har gjorts, och i vilka omgångar?

När och hur köpte Robban Enterprises fastigheten?

När och hur såldes fastigheten vidare till Svenska Kulturfonden?

Teaterlinjen

Hur fick du jobbet som huvudlärare?

Hur byggde du upp undervisningen?

Vilka produktioner gjordes under dina år som huvudlärare?

Hur såg årsklockan ut?

Hur har samarbetet med VNUR fungerat under åren?

Av vilken orsak valde du att sluta som huvudlärare?

Övrigt

I vilket skede kom diskussionerna om nya kulturhuset igång?

Vad minns du bäst från TryckeriTeatern?

Något viktigt jag glömt/missat?

Bilaga 2 – Lista på återkommande aktörers produktioner på TryckeriTeatern

OBS! I denna lista inkluderas inte gästspel, konserter eller andra evenemang som besökt teatern. Detta är endast en sammanställning av de aktörer som använt teatern som huvudlokal för sina produktioner under åren.

Västra Nylands folkhögskola

	Teaterlinjen (huvudproduktion)	Danslinjen (huvudproduktion)
1996	Maratondansen	
1997	Djurgården	
1998	Tiggarooperan	Error Balance (samarbete med Lärkkulla)*
1999	Blodsbröder	Metamorfos
2000	Vårens Uppvaknande	Kiemuroita ja kaaria + Tungbärare
2001	Mästaren och Margarita	Scappati + C'era una volta
2002	Mera Ljus + Björnskin	Karjaa + Fragile/Särkyvää
2003	Barnens Kungarike	Momento Misterioso + Zooming
2004	Var världen vänder	Pointpointpoint + Leggeramente con Pausa + Studio 3
2005	Romeo och Julia	Tyngden av ord + De förlorade
2006	Hamlet	Ljus mot yta + Fri attityd + Kaos 35
2007	En midsommarnattsdröm	Täyskäännös osat 1 ja 4 + Pisara
2008	Ett drömspel	Mina
2009	Oi.Di.Pussas	Frigörelser I och II
2010	Kalevala (Gamla smedjan i Billnäs)	A Guest In My Space + Kaninen dör

2011	Till Fedra	Skör/Särö
2012	Mor Courage	Repatterning + Livet efter det förflutna
2013	I väntan på Godot	Trassliga snören/Nauhat solmussa
2014	Woyzeck	Es Gibt Da Noch Etwas Anderes + Shelter
2015	Peer Gynt	Zona Temporalis
2016	Sju bröder	Rep.
2017	Värdshusvärdinnan	Me We
2018	Lagen bekräftad	Ur led/Irti
2019	Midsommarkval	Drop
2020	Arsenik och Gamla Spetsar, Decamerone	Skal/Kuoret

*Danslinjen startade redan 1991, men presenterade sina huvudproduktioner i olika kultursalar och andra utrymmen i Nyland fram tills 1998, när de började använda Tryckeriteatern som föreställningsutrymme

VNF Perform (teater+dans)

2021	Fragments of Hope
2022	Storytime

Karis IK / IF Raseborg (Karisrevyer)

1997	KarisKatyrrer (Karis trean)**
1999	Släpp it' de biter (Karis fyran)
2003	Stickspåret
2005	Cirkos Kariså
2007	Oppåt väggarna
2009	På ruinens brant
2012	På riktit!

**Kurre Österberg skrev och regisserade "Karis Ettan" på 70-talet, en revy som hette Stasjonsbackan, och år 1995 kom han tillbaka med "Karis tvåan" som hette På Kariska. Det var först från "Karis trean" som Karisrevyn kom att spelas på TryckeriTeatern.

Raseborgs Teatersällskap

1996	Sagoborgen
1997	Nalle Puh
2008	Där fick du
2009	Hemlighuset
2010	Hotelliggaren

Hurja Piruetti

2002	Olisinpa / Jag önskar att jag var	2014	Cinema
2003	Karttakeppikarnevaali / Kartkäppkarneval	2015	Jubileum ja Kissan askelin / Jubileum och Kattens steg
2004	Tilkkutie 6 asukit / Invånarna på Tilkkuvägen 6	2016	Seikkailu metsässä / Ett äventyr i skogen
2005	Kissan askelin 10 vuotta tanssien + Halla / Kattens steg 10 år av dans + Frost	2017	Veden Väki / Vattnets Folk
2006	TV Story + Pictures from Finland	2018	Piccolina
2007	Blink Blink + Lotta	2019	Downloading Future ... Please Wait
2008	Liisan ihmeelliset seikkailut / Alice i underlandets äventyr	2020	Taika Avaimet (online) / Den Magiska Nyckeln (online)
2009	Peppi	2021	Florere Florere (online)
2010	Trilogia – sin, pun valk / Triologi - blå, röd och vit	2022	Hurja Show
2011	Kaupunkitarinoita / Stadsberättelser		
2012	Sinbad ja Tanssiva Palatsi ja Puppet / Sinbad och det dansande palatset och Puppet		
2013	Ruususen Uni, Lokki ja Aurinkokuningas / Törnrosas sömn, Måsen och Solkungen		

Västnyländska Ungdomsringen/TryckeriTeaterns egna produktioner

2014	Black Comedy
2016	Blodsbröder
2017	#projekt2117
2018	Mannerheim – mannen och myten
2019	Med risk för RASeborg
2021	Weekend i Paradiset

Teater Magnitude

2014	En julsaga
2015	Hönan Felicia
2016	Snövit
2017	Djungelboken
2018	Alice i Underlandet
2019	Robin Hood
2020	Askungen

Bilaga 3 – Lista på rektorer och ordförande

Rektorer vid Västra Nylands folkhögskola (1960-talet till nutid)

Kaj-Erik Nordström (1968-2004)

Bjarne Bäck, prorektor (vikarie i perioder 2002-2004)

Kerstin Romberg (2004-2014)

Katri Vepsä (2014-2016)

Anna Lönngren, prorektor (vikarie våren 2017)

Henrik Grönroos (maj2017-

Västnyländska Ungdomsringen (sedan 1980-talet)

Holger Wickström (1984-2003)

Dan Idman (2004-2012)

Jan-Erik Gustafsson (2013)

Fredrika Åkerö (2014-2017)

Henrik Wickström (2018-2019)

Annika Gustafsson (2020-aug2021)

Leif Wikström (aug2021-